

กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ “มัก”

Received: 24 January 2024

Revised: 17 April 2024

Accepted: 21 April 2024

สันทิรัช ธัญวงษ์*

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงของคำ *มัก* จากคลังข้อมูลตัวบทภาษาไทยสมัยเก่าตั้งแต่ พ.ศ. 1882 (สมัยสุโขทัย) ถึง พ.ศ. 2450 ตามแนวคิดเรื่องการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ ผลการวิจัยพบว่าคำ *มัก* กลายหน้าที่ทางไวยากรณ์จากคำกริยาซึ่งมีความหมายว่า ‘ชอบ’ ไปสู่คำวิเศษณ์-คำช่วยกริยา ‘ความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์’ กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ *มัก* เริ่มต้นขึ้นเมื่อคำกริยา *มัก* ปรากฏเป็นคำกริยาตัวแรกในหน่วยสร้างกริยารเรียง ส่งผลให้เกิดความกำกวมทั้งในแง่โครงสร้างไวยากรณ์และความหมายในบริบทการใช้ ความกำกวมดังกล่าวเอื้อให้คำ *มัก* ผ่านการวิเคราะห์ใหม่จากเดิมที่คำ *มัก* เป็นคำกริยาหลักไปสู่คำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาในตำแหน่งหน้ากริยา รวมถึงทำให้คำ *มัก* มีโอกาสที่จะเกิดการอนุมานความหมายโดยกระบวนการนามนัยว่าการชอบทำกิจกรรมหนึ่งย่อมแปลว่าทำกิจกรรมนั้นบ่อย คำ *มัก* ซึ่งแรกเริ่มแสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์คำวิเศษณ์-คำช่วยกริยา ‘ความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์’ ในบริบทเฉพาะผ่านการเปลี่ยนแปลงต่อโดยการเทียบแบบและกระบวนการอุปลักษณะ แล้วขยายบริบทการใช้ กระทั่งมีลักษณะเป็นคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาชัดเจนขึ้น ดังจะเห็นได้จากหลักฐาน 3 อย่าง ได้แก่ 1) การขยายการปรากฏจากเดิมที่ปรากฏเฉพาะกับหน่วยประธานที่มีคุณสมบัติทางความหมาย ‘มีชีวิต’ ไปสู่หน่วยประธานคุณสมบัติทางความหมาย ‘ไม่มีชีวิต’ 2) การขยายการปรากฏจากเดิมที่ปรากฏเฉพาะกับกริยาแสดงการกระทำ ไปสู่กริยาแสดงการประสบและกริยาแสดงสภาพ และ 3) การที่โครงสร้างวากยสัมพันธ์กลายเป็นมีลักษณะอย่างคำแสดงการณลักษณะชัดเจนขึ้น

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

คำ *มัก*;
กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์;
คำแสดงการณลักษณะ
เกิดขึ้นบ่อย;
คลังข้อมูลภาษา;
ภาษาไทยสมัยเก่า

* อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวรรณคดีไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ติดต่อได้ที่: santhawat.t@gmail.com

Grammaticalization of the Word /mák/

Received: 24 January 2024

Revised: 17 April 2024

Accepted: 21 April 2024

Santhawat Thanyawong^{*}

This research aims to study the linguistic change of the word /mák/ in terms of grammaticalization in the old Thai corpus, spanning from 1339 AD (the Sukhothai era) to 1907 AD (1882-2450 BE). The results indicate that /mák/ grammaticalized from a verb 'like' to an adverb-auxiliary 'frequentative.' The grammaticalization of /mák/ began when /mák/ occurs as the first verb in a serial verb construction, leading to structural and pragmatic ambiguities. These ambiguities in the usage of /mák/ permit a reanalysis of its grammatical functions, shifting from the main verb to the adverb-auxiliary. Moreover, the ambiguities also facilitate inference through a metonymic process in the case that someone who likes to do something tends to do that thing frequently. The adverb-auxiliary /mák/ 'frequentative' which initially emerged in a certain context further underwent analogy and metaphorical processes and extended its use, as evidenced by three instances. First, it expanded its co-occurrence from animate subjects to inanimate subjects. Second, it broadened its co-occurrence from action verbs to experience and stative verbs. Third, its syntactic structure came to resemble that of an aspectual marker.

Research Article

Abstract

Keywords

the word /mák/;
grammaticalization;
frequentative aspectual
marker;
corpus; old Thai

^{*} Lecturer, Thai Language and Literature Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, e-mail: santhawat.t@gmail.com

1. บทนำ

คำ *มัก* เป็นคำที่มีลักษณะน่าสนใจทั้งจากมุมมองภาษาไทยเฉพาะสมัยและภาษาตระกูลไทเปรียบเทียบ กล่าวคือ คำ *มัก* ในภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาสยามไม่ปรากฏใช้เป็นคำกริยาเดี่ยวที่มีความหมายว่า ‘ชอบ’ หรือ ‘พอใจ’ ทว่าลักษณะการใช้ดังกล่าวปรากฏในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยถิ่นอีสาน พิจารณาดังต่อไปนี้ (1)-(3) ตามลำดับดังนี้

- (1) หนูเล็กชอบเขาข้างเดียว
(เทียบ. *หนูเล็ก*มัก*เขาข้างเดียว)

คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ
(ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551)

- (2) น้องคง*มัก*ผักกาดจ้อ

เพลง สาวผักกาดจ้อ โดยสรายุสมย์แบนด์

- (3) น้อง*มัก*อ้ายหลาย

เพลง มักอ้ายหลายเต๋อ โดยกวาง จิรพรรณ

เมื่อพิจารณาภาพกว้างในภาษาตระกูลไท เกิดนีย์ (William J. Gedney) ระบุว่า /mak⁴/ (มัก) เฉพาะในภาษาไทยมาตรฐาน (ภาษาสยาม) ไม่ได้แสดงความหมาย ‘to like’ หรือ ‘ชอบ’ แต่แสดงความหมาย ‘to be inclined to’ หรือ ‘มีแนวโน้มที่จะ...’ ต่างจากคำที่ร่วมเชื้อสายกันในภาษาตระกูลไท¹ ซึ่งได้แก่ ภาษาไทขาว ภาษาไทดำ ภาษาดาน ภาษาลื้อเชียงรุ่ง (ลื้อเชียงรุ่ง) ภาษาลื้อเมืองยอง และภาษาแสด ซึ่งมีความหมายว่า ‘to like’ หรือ ‘ชอบ’ (Hudak, 2007, p. 132) ตัวอย่างการใช้คำ *มัก* เป็นคำเดี่ยวแสดงแนวโน้มการเกิดขึ้นบ่อยครั้งในภาษาไทยมาตรฐาน ดังตัวอย่างที่ (4)

- (4) รายการประเภทนี้*มัก*ออกอากาศในช่วงเวลาทอง

คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ
(ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551)

คำ *มัก* ในตัวอย่างที่ (4) ไม่ได้เป็นคำกริยาหลัก แต่เป็นคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาซึ่งขยายกริยาลักษณะ *ออกอากาศ* แสดงความหมายว่า ‘รายการประเภทนี้ออกอากาศในช่วงเวลาทองบ่อยครั้งหรือเป็นประจำ’ อนุสัญญา สร้อยรุห์รา (2553, น. 70-71, 119-120, 135-145) เรียกความหมายแสดง ‘ความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์’ เช่นนี้ว่า การณ์ลักษณะเกิดขึ้นบ่อย (frequentative aspect)

¹ กรณีภาษาตระกูลไทที่ยกมากล่าวถึงจากเกิดนีย์ในที่นี้ไม่รวมภาษาไทถิ่นหนองคายและภาษาไทถิ่นเชียงใหม่ เนื่องจากการใช้คำ *มัก* ในทั้งสองภาษานี้เทียบเคียงได้กับภาษาไทยถิ่นเหนือและอีสานในตัวอย่างที่ (2) และ (3)

ผู้วิจัยเห็นว่าข้อมูล คำ *มัก* ในภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาสยามเปรียบเทียบกับภาษาอื่นๆ ข้างต้น น่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะแสดงว่าคำ *มัก* ในภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาสยามอาจมีประวัติการเปลี่ยนแปลงจำเพาะ แตกต่างจากภาษาอื่นที่ร่วมเชื้อสายกัน ส่งผลให้คำ *มัก* ไม่หลงเหลือลักษณะการใช้เป็นคำกริยาเดี่ยว แต่ปรากฏ เฉพาะที่เป็นคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาแสดงการเกิดขึ้นบ่อย

นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นไปได้ที่จะศึกษาว่าคำกริยา *มัก* ‘ชอบ’ หรือ ‘พอใจ’ กับคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยา *มัก* ‘การณลักษณะเกิดขึ้นบ่อย’ สัมพันธ์กันอย่างไร ตามแนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ (grammaticalization) ด้วยเหตุผล 2 ข้อ ข้อแรก เนื่องจากคำ *มัก* ในทั้งสองหน้าที่มีสถานะทางไวยากรณ์ที่ต่างกัน กล่าวคือ คำกริยา *มัก* เป็นคำหลัก ทำหน้าที่เป็นส่วนหลักของกริยวลีและแสดงความหมายบอกเนื้อความ ‘ชอบ’ ‘พอใจ’ ในขณะที่คำวิเศษณ์-คำช่วยกริยา *มัก* มีสถานะเป็นคำไวยากรณ์ ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายของกริยวลี และแสดงความหมายทางไวยากรณ์แสดงการณลักษณะเกิดขึ้นบ่อย และข้อสอง เนื่องจากคำ *มัก* ในทั้ง 2 หน้าที่นี้มี ร่องรอยความสัมพันธ์กันทางความหมายซึ่งอาจมาจากแหล่งที่มาเดียวกันในเชิงประวัติ กล่าวคือ ‘ความชอบ’ และ ‘ความบ่อย’ สัมพันธ์กันในแง่ที่ว่า การชอบทำอะไรสิ่งหนึ่งประจักษ์ยอมหมายความว่าทำสิ่งนั้นบ่อย (อภิญา สร้อยรุห์รา, 2553, น. 70-71; Tansiri & Thepkanjana, 2015; Tansiri, Thepkanjana, & Kaenmuang, 2023)

ทว่างานวิจัยทั้งหมดที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง 2 มโนทัศน์นี้เป็นงานวิจัยที่ศึกษาจากเฉพาะข้อมูล ภาษาไทยสมัยปัจจุบัน ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาว่าหน้าที่และความหมายต่างๆ ของคำ *มัก* สัมพันธ์กันและตั้งข้อสันนิษฐานว่าเปลี่ยนแปลงสืบเนื่องกันมาอย่างไรรั้น ไม่สามารถทำได้โดยง่ายจากเฉพาะข้อมูลภาษาไทยมาตรฐานสมัยปัจจุบัน² และจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาด้วยข้อมูลเชิงประวัติ เนื่องจากคำกริยา *มัก* ในภาษาไทยมาตรฐานสมัยปัจจุบันไม่ปรากฏใช้เป็นคำเดี่ยวที่มีความหมายว่า ‘ชอบ’ (Hudak, 2007, p. 132) ดังกล่าวแล้ว แต่ปรากฏเป็นสำนวนหรือวลีตรึงแน่นตายตัว ได้แก่ เลือกที่รัก*มัก*ที่ซัง หรือเป็นคำประสม ได้แก่ *มัก*คุ่น *มัก*ง่าย *มัก*จี *มัก*ได้ *มัก*น้อย *มัก*มาก *มัก*ใหญ่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) หน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำกริยา *มัก* ที่พบในภาษาไทยปัจจุบันจึงไม่ใช่หน้าที่และความหมายโดยตัวของมันเอง แต่เป็นของรูปภาษาทั้งหน่วยซึ่งผ่านการรวบรวมตรึงแน่นกับหน่วยอื่น ในขณะที่ข้อมูลการใช้คำ *มัก* เป็นคำกริยาเดี่ยวยังปรากฏใช้ในภาษาไทยสมัยสุโขทัย เช่น ข้าแลเมียมักกัน (พ.ศ. 1927, จารึกวัดช้างล้อม)

จากข้อสังเกตว่าคำ *มัก* ในทั้ง 2 หน้าที่มีสถานะทางไวยากรณ์แตกต่างกันและเป็นไปได้ว่าน่าจะมี ความสัมพันธ์กันในเชิงประวัติ รวมถึงจากข้อจำกัดว่าสุญการใช้คำกริยาเดี่ยว *มัก* ในภาษาไทยมาตรฐานสมัยปัจจุบัน แต่ยังคงปรากฏใช้ในภาษาไทยสมัยที่เก่ากว่า ผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษากระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ *มัก* โดยอาศัยข้อมูลเชิงประวัติเพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ครอบคลุมเพียงพอที่จะตอบคำถามว่าหน้าที่และความหมายต่างๆ ของคำ *มัก* สัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงสืบเนื่องกันมาอย่างไร

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ *มัก*

² ประมวลภาพรวมการศึกษาที่ใช้ข้อมูลภาษาไทยเฉพาะสมัย โปรดดูในกึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา (2559, น. 265-266)

3. สมมติฐานการวิจัย

คำ *มัก* เปลี่ยนแปลงจากคำกริยา ‘ชอบ’ ซึ่งเป็นคำหลักไปสู่คำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาแสดง ‘ความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์’ ซึ่งเป็นคำไวยากรณ์

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

เอกสารที่เกี่ยวข้องแบ่งเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) หมวดคำและความหมายของคำ *มัก* 2) กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ และ 3) ปัจจัยที่อาจเกี่ยวข้องกับการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ *มัก*

4.1 หมวดคำและความหมายของคำ *มัก*

จากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง คำ *มัก* มีหมวดคำ-ความหมาย 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) คำกริยา - ‘ชอบ/พอใจ’ ‘อยาก/ต้องการ’ ‘เคยชิน’ และ 2) คำวิเศษณ์-คำช่วยกริยา ‘บ่อย’ ‘ประจำ’ เอกสารที่กล่าวถึงหมวดคำและความหมายของคำ *มัก* ที่สำรวจพบแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มที่ระบุเฉพาะความหมายของคำ *มัก* และ 2) กลุ่มที่ระบุทั้งหมวดคำและความหมายของคำ *มัก* รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1

ประมวลเอกสารที่ระบุหมวดคำและความหมายของคำ *มัก*

แหล่งข้อมูล	หมวดคำ ₁ - ความหมาย ₁		หมวดคำ ₂ - ความหมาย ₂	
	คำกริยา	‘ชอบ/พอใจ’ ‘อยาก/ต้องการ’ ‘เคยชิน’	คำวิเศษณ์ คำช่วยกริยา	‘บ่อย’ ‘ประจำ’
กลุ่ม 1 (ระบุความหมาย)				
Bradley (1873); Jones (1833); Pallegoix (1854)		✓		
Caswell (1846)		✓*		✓*
กลุ่ม 2 (ระบุทั้งหมวดคำ-ความหมาย)				
กรมตำรา (2470); ราชบัณฑิตยสถาน (2556); อภิญา สร้อยรุห์ร่ำ (2553)	✓	✓	✓	✓
Haas (1964); Noss (1964)			✓	✓

✓* หมายถึง นิยามไม่ชัดเจนว่าจะจัดคำ *มัก* เข้ากลุ่มความหมายใด

จากตารางที่ 1 เอกสารที่กล่าวถึงคำ *มัก* จำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ระบุเฉพาะความหมาย (Bradley, 1873; Caswell, 1846; Jones, 1833; Pallegoix, 1854) อาจเพราะเป็นพจนานุกรมหรือศัพท์พจนานุกรมที่บาทหลวงและหมอสอนศาสนาจัดทำเพื่อมุ่งอธิบายความหมายถ้อยคำ เอกสารกลุ่มนี้ระบุว่าคำ *มัก* มีความหมายเกี่ยวกับสภาวะจิต ‘ชอบ/พอใจ’ ‘อยาก/ต้องการ’ และ ‘เคยชิน’ มีข้อนาสนใจว่า คาสเวลล์ (Caswell, 1846) ให้นิยามว่า “*มัก* นั้น ความว่าเคย เหมือนคำพูดว่าคนนั้นมักมากแลมักกลัวและมักขอ” นิยามนี้ไม่ชัดเจนว่าจะจัดเข้ากลุ่มความหมายใด เนื่องจากอาจหมายถึง ‘เคยชิน’ หรือ ‘บ่อยเป็นความเคยชิน’ ทว่าชี้ให้เห็นร่องรอยความเชื่อมโยงกันของความหมายทั้ง 2 ความหมาย

กลุ่มที่ 2 ระบุทั้งหมวดคำ-ความหมาย (กรมตำรา, 2470; ราชบัณฑิตยสถาน, 2556; อภิญา สร้อยรุห์รา, 2553; Haas, 1964; Noss, 1964) เอกสารกลุ่มนี้เกิดขึ้นในช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเรื่องการสอนไวยากรณ์หรือภาษาศาสตร์ จึงแตกต่างจากเอกสารกลุ่มที่ 1 ชัดเจนในแง่ของการระบุหมวดคำ และมีข้อควรสังเกต 2 ข้อ ข้อแรก คือ ทุกเอกสารระบุชัดว่า *มัก* มีสถานะเป็นคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาแสดงการเกิดขึ้นบ่อยของเหตุการณ์ ข้อที่สอง คือ มีเฉพาะเอกสารกลุ่มที่เรียบเรียงเป็นภาษาไทยที่ระบุว่า *มัก* มีสถานะเป็นคำกริยาแสดงความหมายเกี่ยวกับสภาวะจิตด้วย ทว่าตัวอย่างคำที่ยกมามากเป็นส่วนประกอบในวลีตายตัว คำประสม หรือแม้กระทั่งคำภาษาถิ่น ส่วนเอกสารที่เรียบเรียงเป็นภาษาอังกฤษและได้รับอิทธิพลวิธีวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์อย่างพจนานุกรมของฮาาส (Haas, 1964) และตำราไวยากรณ์ไทยของนอสส์ (Noss, 1964) ระบุตรงกันว่าคำ *มัก* เป็นคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาแสดงความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์เท่านั้น อีกทั้งนอสส์จัดให้คำ *มัก* เป็นหน่วยศัพท์ไม่อิสระ (bound lexeme) ข้อสังเกตที่สองอาจบ่งชี้ให้เห็นการสูญเสียการใช้คำ *มัก* ในฐานะคำกริยาเดี่ยว

โดยสรุป เอกสารที่เกี่ยวข้องระบุสอดคล้องกันว่าคำ *มัก* จำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ คำกริยาแสดงความหมายสภาวะจิตและคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาแสดงความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์ คำ *มัก* ทั้ง 2 กรณีนี้เป็นคำกลุ่มที่เรียกว่า คำหลัก (lexical word) และคำไวยากรณ์ (grammatical word) ตามลำดับ (Hopper & Traugott, 2003, p. 4) การที่มีข้อสังเกตว่าคำ *มัก* ทั้ง 2 กรณีมีความเชื่อมโยงกันทางความหมายชี้ให้เห็นว่าคำ *มัก* อาจศึกษาได้ตามแนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์

4.2 กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ (grammaticalization)

กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ หมายถึง “การเปลี่ยนแปลงที่คำบอกเนื้อหาหรือหน่วยสร้างถูกนำมาใช้ในบริบทภาษาที่เฉพาะเจาะจง ทำให้คำบอกเนื้อหาหรือหน่วยสร้างนั้นทำหน้าที่ทางไวยากรณ์แตกต่างจากเดิมและกลายต่อไปเป็นหน้าที่ทางไวยากรณ์ใหม่แยกออกจากหน้าที่เดิม” (Hopper & Traugott, 2003, p. 18) นิยามดังกล่าวเหมาะแก่การใช้อธิบายกระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ *มัก* เนื่องจากเป็นนิยามที่แสดงว่ากระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ *มัก* จะต้องปรากฏในบริบทภาษาเฉพาะแบบใดแบบหนึ่งที่เอื้อให้กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์เริ่มต้นได้

ตามแนวคิดของฮอปเปอร์ และเทราคอตต์ (Hopper & Traugott) กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ประกอบด้วยกลไกทางวากยสัมพันธ์และกระบวนการทางความหมาย ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน อธิบายขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงประกอบกับตัวอย่างการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของหน่วยสร้าง [be going to] ดังนี้

ภาพที่ 1. กลไกทางวากยสัมพันธ์ กระบวนการทางความหมาย และปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกันในกระบวนการ กลายเป็นรูปไวยากรณ์ของหน่วยสร้าง [be going to] (ดัดแปลงจาก Hopper & Traugott, 2003, p. 93)

ภาพที่ 1 แสดงกลไกทางวากยสัมพันธ์และกระบวนการทางความหมายที่ทำงานร่วมกันในกระบวนการ กลายเป็นรูปไวยากรณ์ของหน่วยสร้าง [be going to] จากแผนภาพ กลไกทางวากยสัมพันธ์และกระบวนการทางความหมายคู่แรกที่เกิดขึ้นในกระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ คือ การวิเคราะห์ใหม่-กระบวนการนามนัย อธิบายรายละเอียดประกอบกับตัวอย่างได้ดังนี้

กลไกการวิเคราะห์ใหม่ คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหรือประเภททางไวยากรณ์ภายในรูปภาษาซึ่งไม่เปลี่ยนแปลงหรือดัดแปลงรูปผิวหรือลักษณะที่มองเห็นภายนอก (Langacker, 1977, p. 58) เมื่อพิจารณาภาพที่ 1 ขั้นตอนที่ 1 และ 2 ร่วมกัน จะเห็นว่ากลไกการวิเคราะห์ใหม่ทำให้วลี *be going to visit Bill* ผ่านการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ภายใน แต่ยังคงรูปภายนอกของวลีเช่นเดิม กล่าวคือ แต่เดิมวลีดังกล่าวมีกริยาลี *be going* 'กำลังไป' เป็นส่วนหลัก และมีอนุภาคแสดงวัตถุประสงค์ *to visit Bill* 'เพื่อที่จะเยี่ยมบิลล์' เป็นส่วนขยาย แต่เมื่อผ่านการวิเคราะห์ใหม่ จะเกิดการจัดความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ใหม่ให้ *be going to* ทั้งหมดกลายเป็นส่วนขยายแสดงความหมายป้อนอนาคตกาล (TNS - tense) และกริยาลี *visit bill* กลายเป็นกริยาลีส่วหลักแทน โดยที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงรูปผิวแต่อย่างใด

กลไกการวิเคราะห์ใหม่ทำงานร่วมกับ กระบวนการนามนัย ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงจากความหมายหนึ่ง ไปสู่อีกความหมายจากความเชื่อมโยงใกล้เคียงกันภายในวงมโนทัศน์เดียวกัน โดยผ่านการสรุปหรืออนุมานความหมายใหม่ (inferencing) ในปริบทที่เอื้อให้ตีความได้ (Hopper & Traugott, 2003, pp. 84-87) ภาพที่ 1 ขั้นตอนที่ 1 และ 2 ร่วมกัน แสดงให้เห็นว่าความหมายตามรูป 'กำลังไปเพื่อที่จะเยี่ยมบิลล์' ของรูปภาษา *be going to visit Bill* มีทั้งส่วนที่แสดงการณลักษณะดำเนินอยู่ (progressive aspect) โดย *be going* 'กำลังจะไป' และเหตุการณ์วัตถุประสงค์ *to visit Bill* 'เพื่อที่จะเยี่ยมบิลล์' ความหมายทั้ง 2 ส่วนนี้ทำให้เกิดกระบวนการอนุมานความหมายว่า 'เหตุการณ์ที่ผู้พูดกำลังจะไปโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเยี่ยมบิลล์นั้นเป็นเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้น ณ ขณะที่กำลังถ้อย แต่กำลังจะเกิดในเวลาอันใกล้' ทำให้รูปภาษา *be going to* กลายเป็นไปแสดงความหมาย 'อนาคตกาลอันใกล้' ความหมายดังกล่าวเกิดจากการปรากฏร่วมกันระหว่างความหมายแสดงการณลักษณะ

‘กำลังจะกระทำ’ (progressive aspect) กับความหมายแสดงวัตถุประสงค์ซึ่งทั้งสองส่วนนี้แฝงความหมายแสดงอนาคตกาลอยู่ด้วย (Hopper & Traugott, 2003, p. 89)

ทั้งกลไกการวิเคราะห์ใหม่และกระบวนการนามนัยมีลักษณะร่วมกันข้อหนึ่ง คือ จะเกิดขึ้นเมื่อรูปภาษาอยู่ในบริบทที่เอื้อให้เกิดความกำกวมทั้งทางโครงสร้างไวยากรณ์และความหมาย ดังนั้นบริบทกำกวมทั้งทางโครงสร้างไวยากรณ์และความหมายจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นหลักฐานแสดงว่าบริบทการใช้ลักษณะใดที่เป็นแหล่งตั้งต้นที่รูปภาษาหนึ่งๆ กลายเป็นรูปไวยากรณ์

แม้ว่าการวิเคราะห์ใหม่และกระบวนการนามนัยจะส่งผลให้เกิดลักษณะทางไวยากรณ์ใหม่ของรูปภาษา แต่ก็ไม่ใช่เพียงพอต่อการทำให้รูปภาษาที่ผ่านการกลายเป็นรูปไวยากรณ์แพร่หลายในระบบไวยากรณ์ การเทียบแบบ-กระบวนการอุปลักษณะจึงเป็นคู่กลไกทางวากยสัมพันธ์และกระบวนการทางความหมายอีกคู่หนึ่งที่มีบทบาทต่อการขยายลักษณะการใช้ตามมา มีรายละเอียดดังนี้

การเทียบแบบเป็นกลไกที่ส่งผลให้โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นใหม่ขยายบริบทการใช้ออกไปและกลายเป็นโครงสร้างที่ใช้โดยทั่วไปมากยิ่งขึ้น (Hopper & Traugott, 2003, p. 67) ในภาพที่ 1 ขั้นตอนที่ 2 และ 3 กลไกการเทียบแบบส่งผลให้โครงสร้างไวยากรณ์แสดง ‘อนาคตกาลอันใกล้’ *be going to* + กริยา ซึ่งแต่เดิมที่ปรากฏกับกริยาแสดงการกระทำ (action verb) อย่าง *visit* ‘เยี่ยม’ ขยายไปปรากฏกับกริยาแสดงสภาวะจิตอย่าง *like* ‘ชอบ’ การขยายประเภทกริยาที่ปรากฏร่วมเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า *be going to* ทั้งหน่วยกลายเป็นส่วนขยายแสดงความหมาย ‘อนาคตกาลอันใกล้’ ชัดเจนและใช้แพร่หลายขึ้น เนื่องจากการปรากฏ *be going to* ร่วมกับกริยาที่มีความหมายแสดงสภาวะจิตอย่าง *like* ‘ชอบ’ บ่งชี้ให้เห็นว่าไม่สามารถตีความหมายของ *be going to* ได้ว่ามีการเคลื่อนที่ไปเพื่อให้เกิดความรู้สึกสภาวะจิต (เทียบ. มีการเคลื่อนที่ไปเพื่อทำเหตุการณ์ไปเยี่ยมบิลล์) ความหมายแสดง ‘อนาคตกาลอันใกล้’ จึงเป็นความหมายใหม่และเป็นความหมายเดี่ยวประจำรูปภาษา *be going to* กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ยิ่งเกิดการเทียบแบบแล้วเกิดความไม่เข้ากันระหว่างความหมายเดิมกับความหมายของหน่วยที่มาปรากฏร่วมมากเท่าไร ก็ยิ่งแสดงว่ารูปภาษา *be going to* ได้กลายเป็นรูปภาษาแสดงอนาคตกาลชัดเจน ใช้แพร่หลาย และมีลักษณะที่ขาดจากหน้าที่คำกริยาเดิมมากยิ่งขึ้น

กลไกการเทียบแบบทำงานร่วมกับ กระบวนการอุปลักษณะ ซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากความหมายรูปธรรมซึ่งเป็นความหมายพื้นฐานมากกว่าไปสู่ความหมายนามธรรมซึ่งเป็นความหมายพื้นฐานน้อยกว่าในประสบการณ์มนุษย์โดยผ่านการทำความเข้าใจความคล้ายคลึงกันระหว่างความหมาย 2 ความหมายที่อยู่ต่างวงมโนทัศน์กัน (Hopper & Traugott, 2003, pp. 84-87) กลไกอุปลักษณะในภาพที่ 1 ขั้นตอนที่ 2 ร่วมกับขั้นตอนที่ 3 ส่งผลให้รูปภาษา *be going to* ขยายประเภทของกริยาที่มาปรากฏด้วยการเชื่อมโยงเห็นความคล้ายคลึงกันในระบบคิดระหว่าง 1) มิติพื้นที่ ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปธรรมมากกว่าและเป็นพื้นฐานมากกว่ากับ 2) มิติเวลา ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมมากกว่าและเป็นพื้นฐานน้อยกว่าในระบบคิดของมนุษย์ กล่าวคือ การปรากฏใช้รูปภาษา *be going to* กับกริยาแสดงการกระทำอย่างกริยา *visit* ‘เยี่ยม’ ชี้ให้เห็นว่าเหตุการณ์ที่เริ่มบ่งความหมายแฝง ‘อนาคตกาลอันใกล้’ ยังมีร่องรอยของการแสดงการเคลื่อนที่ในทางกายภาพเพื่อทำเหตุการณ์วัตถุประสงค์อยู่ ทว่าระบบคิดของมนุษย์มองเห็นว่าเหตุการณ์ประเภทที่ไม่ได้แสดงการกระทำและเป็นนามธรรมซึ่งไม่ได้ต้องเคลื่อนที่ไปในทางกายภาพนั้น ก็สามารถเคลื่อนที่ไปในมิติของเวลา อย่างเช่นกรณีรูปภาษา *be going to* ซึ่งแต่เดิมจำกัดการปรากฏกับกริยาแสดงการกระทำอย่าง *visit* ‘เยี่ยม’ ภายหลังก็ขยายไปปรากฏกับกริยาประเภทอื่นๆ ที่ไม่ได้มีการเคลื่อนที่ไปในทางกายภาพดังในตัวอย่าง *be going to like Bill* ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็น

เห็นว่า เหตุการณ์แสดงสภาวะจิต ‘ชอบบิลล์’ เป็นเหตุการณ์เคลื่อนที่ในมิติเวลาจากขณะที่กล่าวถ้อยไปสู่อีกขณะหนึ่งในอนาคตกาลอันไกลได้เช่นเดียวกับมิติพื้นที่

การทบทวนแนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ชี้ให้ผู้วิจัยเห็นว่าในการศึกษาคำ *มัก* ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ด้วยแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยต้องจำแนกชัดว่าคำ *มัก* ในตัวอย่างที่พบจะจัดอยู่ในกรณีใดใน 3 กรณี ได้แก่ กรณีที่ 1 มีสถานะเป็นกริยาโดยชัดเจน ซึ่งเป็นลักษณะต้นแหล่งที่ยังไม่กลายเป็นรูปไวยากรณ์ กรณีที่ 2 มีสถานะทางไวยากรณ์กำกวมระหว่างคำกริยาหรือคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยา ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงว่าคำ *มัก* มีปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ด้วยกลไกการวิเคราะห์ใหม่และกระบวนการนามนัย และกรณีที่ 3 มีสถานะเป็นคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาโดยชัดเจน ซึ่งเป็นลักษณะที่กลายเป็นรูปไวยากรณ์และใช้แพร่หลายแล้วด้วยกลไกการเทียบแบบและกระบวนการอุปลักษณะ

4.3 ปัจจัยที่อาจเกี่ยวข้อง³กับการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ *มัก*

เท่าที่สำรวจพบ ยังไม่มีการศึกษาคำ *มัก* ในภาษาไทยต่างสมัย ทว่ามีข้อสันนิษฐานจากภาษาลาวซึ่งใกล้เคียงอยู่ในตระกูลเดียวกัน งานของเอนฟิลด์ (Enfield, 2007) ระบุว่าคำ /mak¹/ ในภาษาลาวผ่านการกลายเป็นรูปไวยากรณ์จากคำกริยา ‘ชอบ’ ไปสู่คำวิเศษณ์แสดงความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์⁴ จึงช่วยให้ผู้วิจัยเห็นรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่น่าจะสอดคล้องกับกรณีคำ *มัก* ในภาษาไทยและทราบปัจจัยที่อาจเกี่ยวกับการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ *มัก* ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง การปรากฏเรียงต่อกันกับกริยาอื่นในหน่วยสร้างกริยารเรียง (verb serialization) อาจเป็นปัจจัยทางวากยสัมพันธ์ที่ทำให้คำ *มัก* กลายเป็นรูปไวยากรณ์ ปัจจัยดังกล่าวนี้เทียบเคียงจากข้อสังเกตของเอนฟิลด์ (Enfield, 2007, p. 175) ที่สังเกตเห็นว่าคำแสดงการณลักษณะ-ทัศนภาวะ /mak¹/ ซึ่งผ่านการกลายเป็นรูปไวยากรณ์จากคำกริยาจะปรากฏเรียงต่อหลังคำปฏิเสธ แต่อยู่หน้ากริยาลี

ประเด็นที่สอง คุณสมบัตินามนัย (animacy) เป็นปัจจัยทางความหมายที่จำแนกว่าคำ /mak¹/ ในภาษาลาว (และอาจรวมถึง *มัก* ในภาษาไทย) จะแสดงความหมาย ‘ชอบ’ หรือความหมายการณลักษณะ-ทัศนภาวะ ‘แนวโน้มการเกิดเหตุการณ์ประจำสม่ำเสมอ’ เอนฟิลด์ (Enfield, 2007, p. 174) ยกตัวอย่างภาษาลาว *thèw3 nii4, khaw5 bòø mak1 ngaam2* (แถวนี้ข้าวบ่มักงาม) และชี้ให้เห็นว่าเมื่อประธานของประโยคเป็นคำว่า *ข้าว* ซึ่งมีคุณสมบัตินามนัย *ไม่มีชีวิต* ความหมายการณลักษณะ-ทัศนภาวะจึงเป็นความหมายเดียวที่คำ /mak¹/ แสดงออกในบริบทการใช้นั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า สภาวะจิต ‘ชอบ’ จะเกิดขึ้นได้กับประธานของประโยคประเภทที่เป็นสิ่งมีชีวิตเท่านั้น

³ ผู้วิจัยใช้คำว่า “อาจเกี่ยวข้อง” ด้วยข้อคำนึงว่าข้อสังเกตและข้อสันนิษฐานที่รวบรวมมาได้ไม่มีส่วนใดที่มาจากการศึกษาภาษาไทยเชิงประวัติ แต่มาจากภาษาลาวซึ่งเห็นแบบแผนการใช้คำหลายหน้าที่สอดคล้องกัน ข้อสังเกตรวมถึงข้อสันนิษฐานเหล่านี้ยังไม่มีข้อยืนยันว่าจะเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงของคำ *มัก* ในภาษาไทยด้วยเช่นเดียวกัน จนกว่าจะได้มีการแสดงผลการศึกษาเชิงประวัติในภายหลัง

⁴ Enfield (2007, pp. 174-175) เรียกคำ /mak¹/ ตามลักษณะการใช้ที่ว่าคำแสดงการณลักษณะ-ทัศนภาวะ (aspectual-modal markers) ประเภทที่บ่งแนวโน้มการเกิดเหตุการณ์ประจำสม่ำเสมอ (‘tend to’)

การทบทวนเอกสารส่วนนี้ช่วยให้ผู้วิจัยเห็นข้อคำนึงว่าควรให้ความสำคัญกับหน่วยสร้างกริยาเรียงในฐานที่เป็นปัจจัยตั้งต้นของการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ รวมถึงให้ความสำคัญกับความหมายของประธานของประโยคว่าอาจใช้เป็นเกณฑ์จำแนกคำกริยาหรือคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยา *มัก*

โดยสรุป การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 ประเด็นทำให้ผู้วิจัยเห็นความเป็นไปได้ว่าคำ *มัก* ในหน้าที่และความหมายต่างๆ น่าจะมีความสัมพันธ์กันในเชิงประวัติซึ่งอาจศึกษาได้ตามแนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ รวมถึงทราบข้อคำนึงที่ควรให้ความสนใจในการวิเคราะห์หน้าที่ทางไวยากรณ์-ความหมายและกระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ *มัก* ดังจะเสนอในส่วนถัดไป

5. ข้อมูลวิจัย

ข้อมูลคำ *มัก* ในงานวิจัยนี้มาจากคลังข้อมูล “*ดัตตภาษาไทยสมัยเก่าสมัยสุโขทัยถึง พ.ศ. 2450*” ของ สันต์รัช ฐัญวงษ์ (2566, น. 9, 29-30) ซึ่งคัดเลือกจากดัตตภาษาไทยสมัยเก่าที่ไม่มีข้อขัดแย้งเรื่องกำหนดสมัย⁵ คลังข้อมูลนี้จึงไม่รวมดัตตอย่างเตภูมิกถา (ไตรภูมิพระร่วง) ซึ่งมีข้อถกเถียงว่าเป็นดัตตภาษาไทยสมัยสุโขทัยหรืออยุธยา (Vickery, 1974, 1991) ไว้ในข้อมูลวิจัย รวมถึงคัดเลือกจากดัตตที่มีข้อความปริบทต่อเนื่องเพียงพอสำหรับใช้วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางภาษา ดัตตดังกล่าวนี้ผ่านการตัดคำด้วยเครื่องโดยใช้ตัวตัดคำ Attacut (Chormai, Prasertsom, & Rutherford, 2019) เพื่อนำไปใช้ประมวลผลด้วยโปรแกรมคลังข้อมูลภาษาต่อไป

ผู้วิจัยสกัดเฉพาะคำเดี่ยว *มัก* พร้อมปริบท (concordance) ด้วยโปรแกรมคลังข้อมูลภาษา AntConc Version 4.2.4 (Anthony, 2023) ส่วนกรณีคำ *มัก* ซึ่งเป็นส่วนประกอบของวลิตายตัวหรือคำประสม เช่น *มักมาก* ‘มีความปรารถนาในเรื่องกามเป็นพิเศษ’ หรือ *มักใหญ่ใฝ่สูง* ‘ปรารถนามีอำนาจหรือเป็นใหญ่’ ผู้วิจัยจะไม่รวมเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งของการศึกษานี้ เนื่องจากเป็นกรณีที่ไม่สามารถวิเคราะห์จำแนกความหมายของแต่ละหน่วยประกอบได้ชัด อีกทั้งกรณีเหล่านี้ผ่านการเปลี่ยนแปลงความหมายเป็นเอกเทศ ไม่ได้เป็นผลลัพธ์โดยตรงจากการกลายเป็นรูปไวยากรณ์

6. เกณฑ์การจำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์-ความหมายของคำ *มัก*

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องและการพิจารณาข้อมูลคำ *มัก* ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์จำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์-ความหมายของคำ *มัก* โดยอิงจากข้อสังเกตของเอนฟิลด์ (Enfield, 2007, p. 175) และเรียงจากระดับความเป็นคำหลักไปสู่คำไวยากรณ์ ดังนี้

⁵ รายละเอียดสมัยและรายชื่อดัตต โปรดดูสันต์รัช ฐัญวงษ์ (2566, น. 9, 29-30)

ตารางที่ 2

ประเภทหน้าที่ทางไวยากรณ์-ความหมาย เกณฑ์จำแนก และตัวอย่างของคำ มัก ในแต่ละประเภท

ประเภท		เกณฑ์จำแนก		ตัวอย่าง
หน้าที่ทางไวยากรณ์	ความหมาย	การปรากฏ	ความหมายของอาร์กิวเมนต์หรืออนุพากย์นาม	
1) คำกริยา (คำหลัก)	'ชอบ/พอใจ' 'อยาก/ ต้องการ' 'เคยชิน'	ปรากฏเดี่ยว	มีชีวิต	ข้าแลเมียมักกัน พ.ศ. 1927, จารึกวัดช้างล้อม
				เรามักน้อย ท่านให้น้อย พุทธศตวรรษที่ 20, จารึกคำปู้สภ
	เจ้าศรีศรัทธาราชจุพามุณี (...) มักเรียน คุณอันพิเศษ พุทธศตวรรษที่ 19-20, จารึกวัดศรีชุม			
	ขุนนางแลราษฎรที่มีทรัพย์มักปลูกเมรุ ปลูกโรงที่มรินนาวัดมีอยู่เนืองๆ พ.ศ. 2397-2398, ประชุมประกาศ รัชกาลที่ 4			
2) คำกริยา (คำหลัก- ไวยากรณ์)	'ชอบ/พอใจ' 'อยาก/ ต้องการ' 'เคยชิน' และ 'ความบ่อย' 'ประจำ'	ปรากฏ นำหน้ากริยา ในหน่วยสร้าง กริยาเรียง	ไม่มีชีวิต	ผีดาษกับผีโค, นั้นต่างกันนัก. ผีโคไม่มี พิศม์เลย. ผีดาษมักมีพิศม์มาก พ.ศ. 2388, ตำราปลูกผีโค
3) คำวิเศษณ์- คำช่วยกริยา (คำไวยากรณ์)	'ความบ่อย' 'ประจำ'			เรือที่มากำขายเมืองกาญจนดิฐนี้มักจะ แวะรับมพรวัวที่เกาะสมุยด้วย พ.ศ. 2433-2445, พระราชหัตถเลขา เรื่องเสด็จประพาสแหลมมลายู

ผู้วิจัยใช้คำว่า อาร์กิวเมนต์ (argument) ในเกณฑ์การจำแนกในตารางที่ 2 ตามนิยามของทรสก์ (Trask, 1993, p. 20) ว่าหมายถึง “นามวลีซึ่งมีความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์หรือความหมายกับกริยา ไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือแฝงอยู่” เนื่องจากนิยามดังกล่าวครอบคลุมกรณีที่หน่วยประธานหรือกรรมของกริยาหลักไม่ปรากฏรูปชัด เนื่องจากการละในระดับปริจเฉทหรือข้อความต่อเนื่อง เช่น

- (5) เรื่องใหม่ๆ ที่ฝรั่งเขาครอบครองเมืองแล้วก็มี แต่มักเป็นเรื่องที่อัศจรรย์พิสดาร
เกินจริงผิดกันกับเรา

พ.ศ. 2439, ระยะเวลาเที่ยวชวากว่าสองเดือน

ในตัวอย่างที่ (5) อนุพากย์ มักเป็นเรื่องที่อัศจรรย์พิสดารเกินจริง ไม่ปรากฏประธานภายในขอบเขตอนุพากย์ แต่หากพิจารณาอนุพากย์ เรื่องใหม่ๆ ที่ฝรั่งเขาคบครองเมืองแล้วก็มี ซึ่งอยู่ก่อนหน้า จะเห็นว่านามวลีเรื่องใหม่ๆ ที่ฝรั่งเขาคบครองเมืองแล้ว เป็นประธานที่ถูกละไปของอนุพากย์ มักเป็นเรื่องที่อัศจรรย์พิสดารเกินจริง อันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันของเนื้อความ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้คำว่า อนุพากย์นาม ด้วยเนื่องจากสังเกตเห็นในข้อมูลที่เก็บนำร่องว่า อนุพากย์ทั้งอนุพากย์อาจทำหน้าที่ประธานของภาคแสดงที่มีคำ มัก ประกอบอยู่ด้วย เช่น

- (6) ก็ที่ว่าถูกไขเจ็บในต้นระตูฝนนั้นเพราะฝนแรกตกลงมา อายแผ่นดิน แลอายต้นไม้ที่ถูกแสงแดดเมื่อน้ำแล้งแห้งอยู่ ครั้นถูกฝนเข้าอายนั้นก็พลุ่งออกมาถูกคนที่เข้าไปในเวลานั้น ก็มักให้ไขเจ็บ

พ.ศ. 2439, ระยะทางเที่ยวชวากว่าสองเดือน

ในตัวอย่างที่ (6) กริยาวลี ก็มักให้ไขเจ็บ ไม่ปรากฏเป็นหน่วยประธานชัด แต่หากพิจารณาเนื้อความระดับปริจเจทหรือข้อความต่อเนื่อง เหตุการณ์ที่มักทำให้คนเป็นไขในปริบทนี้คือเหตุการณ์ในอนุพากย์ อายนั้นก็พลุ่งออกมาถูกคนที่เข้าไปในเวลานั้น อนุพากย์ดังกล่าวจึงเป็นอนุพากย์นาม (nominal clause) ซึ่งทำหน้าที่เป็นอาร์กิวเมนต์ประธานได้เสมือนนามวลี

ผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์รวมถึงข้อสังเกตเรื่องการระบุหน่วยประธานที่ถูกละหรือไม่ปรากฏรูปชัดจำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์-ความหมายของคำ มัก และเสนอการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ในส่วนถัดไป

7. ผลการวิจัย

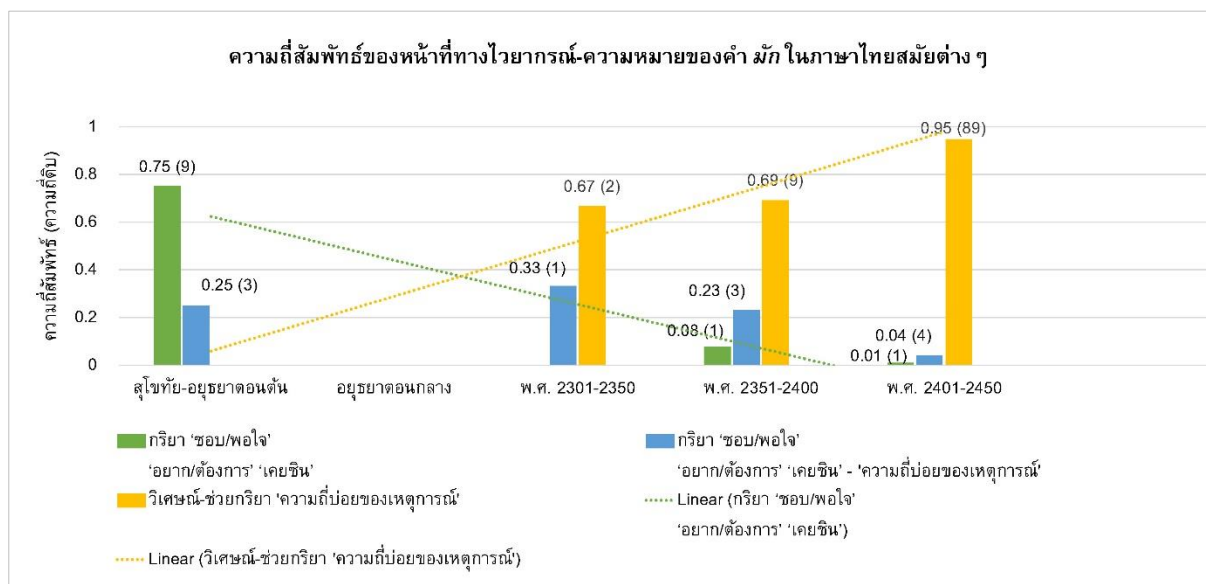
ในการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยคำนึงว่าข้อมูลภาษาไทยเชิงประวัติมีข้อจำกัดประการสำคัญ คือ ตัวบทแต่ละสมัยขนาดต่างกันมาก การเปรียบเทียบลักษณะทางภาษาระหว่างสมัยโดยใช้ความถี่สัมบูรณ์ (AF-Absolute Frequency) หรือจำนวนดิบอาจไม่เหมาะสม เพราะจะส่งผลให้เข้าใจคลาดเคลื่อนได้ว่าตัวบทขนาดสั้นแสดงการเปลี่ยนแปลงน้อยเพราะพบตัวอย่างการใช้บ่อย ในขณะที่ตัวบทขนาดยาวแสดงการเปลี่ยนแปลงมากเพราะพบตัวอย่างการใช้มาก จึงจำเป็นต้องปรับความถี่สัมบูรณ์ให้เป็นความถี่สัมพัทธ์ (RF-Relative Frequency) ซึ่งเป็นความถี่ที่มีฐานเปรียบเทียบหรือค่ากลาง (baseline) ตรงกัน เพื่อใช้เปรียบเทียบข้ามคลังข้อมูลภาษา (Brezina, 2018, pp. 42-43) โดยสูตรดังนี้

$$RF_{\text{หน้าที่ทางไวยากรณ์-ความหมายของคำ มัก}} = \frac{AF_{\text{หน้าที่ทางไวยากรณ์-ความหมายของคำ มัก}}}{\text{จำนวนรวมของคำ มัก ทั้งสมัย}}$$

ตัวอย่างการคำนวณ เช่น ข้อมูลภาษาไทยสมัยสุโขทัยปรากฏคำกริยา มัก แสดงความหมายสภาวะจิตทั้งหมด 9 ตัวอย่าง และกรณีคำกริยาที่กำกวมระหว่างความหมายแสดงสภาวะจิตกับความหมายแสดงความบอ่ยของการเกิดเหตุการณ์ทั้งหมด 3 ตัวอย่าง รวมทั้งสมัย 12 คำ จะมีความถี่สัมพัทธ์แต่ละกรณีเท่ากับ 0.75 (9/12) และ 0.25 (3/12) ตามลำดับ

ผลการวิจัยซึ่งจะแสดงว่าคำ *มัก* ผ่านการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) หน้าที่ทางไวยากรณ์-ความหมายของคำ *มัก* ในภาษาไทยสมัยต่างๆ และ 2) กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ *มัก* เสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

7.1 หน้าที่ทางไวยากรณ์-ความหมายของคำ *มัก* ในภาษาไทยสมัยต่างๆ

ภาพที่ 2. ความถี่สัมพัทธ์ของหน้าที่ทางไวยากรณ์-ความหมายของคำ *มัก* ในภาษาไทยสมัยต่างๆ

จากภาพที่ 2 สัดส่วนความถี่สัมพัทธ์ของการใช้คำกริยา *มัก* 'ชอบ/พอใจ' 'อยาก/ต้องการ' หรือ 'เคยชิน' ลดลง ผกผันกับความถี่สัมพัทธ์ของการใช้คำวิเศษณ์ *มัก* 'ความบ่อยของเหตุการณ์' ซึ่งเพิ่มขึ้นตามลำดับสมัย การแปรผกผันกันระหว่างหน้าที่ไวยากรณ์-ความหมายทั้งสองประเภทนี้เห็นได้ชัดจากเส้นแนวโน้ม (trendline) แบบความสัมพันธ์เชิงเส้น (linear) ซึ่งวางแนวสวนทางกัน

สัดส่วนความถี่สัมพัทธ์ของการใช้คำ *มัก* ในภาพที่ 2 นี้ยังมีข้อสังเกตเพิ่มเติม ข้อสังเกตแรก คือ แม้ว่าผลการวิเคราะห์ของงานวิจัยนี้จะแสดงว่าในดับทช่วง พ.ศ. 2301-2350 การใช้คำกริยา *มัก* 'ชอบ/พอใจ' 'อยาก/ต้องการ' หรือ 'เคยชิน' เว้นว่างไป แต่ก็ปรากฏว่ามีการใช้คำ *มัก* เป็นกริยาที่มีความกำกวมระหว่างความหมาย₁ 'ชอบ/พอใจ' 'อยาก/ต้องการ' 'เคยชิน' กับความหมาย₂ 'ความบ่อยของเหตุการณ์' ทำให้พิจารณากลับไปได้ว่าควรจะต้องมีคำกริยา *มัก* 'ชอบ/พอใจ' 'อยาก/ต้องการ' หรือ 'เคยชิน' ในระบบไวยากรณ์ภาษาไทยช่วงสมัยดังกล่าว ข้อนี้แสดงให้เห็นว่าการไม่ปรากฏใช้ในกรณีนี้อาจเป็นเหตุจากเรื่องเนื้อหาและปริมาณข้อมูลมากกว่าที่จะเป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงในระบบไวยากรณ์ อย่างไรก็ตาม การไม่ปรากฏใช้นี้ไม่ได้กระทบต่อข้อเท็จจริงว่าการใช้คำกริยา *มัก* ลดลงตามลำดับสมัย เนื่องจากข้อมูลช่วง พ.ศ. 2351-2400 และ พ.ศ. 2401-2450 เป็นต้นมาก็ยังแสดงแนวโน้มดังกล่าว

ข้อสังเกตที่สอง คือ การปรากฏเฉพาะการใช้คำกริยา *มัก* ในภาษาไทยสมัยสุโขทัย-อยุธยาตอนต้น เปรียบเทียบกับข้อมูลตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2301-2350 เป็นต้นมา มีการปรากฏสัดส่วนความถี่สัมพัทธ์ของคำวิเศษณ์ซึ่งเป็นคำไวยากรณ์สูงกว่าคำกริยาซึ่งเป็นคำหลัก แสดงให้เห็นว่ากระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ *มัก* อาจ

เกิดขึ้นภายหลังช่วงสมัยสุโขทัย-อยุธยาตอนต้น และก่อนหน้าช่วง พ.ศ. 2301-2350 ทว่าเกิดขึ้นช่วงเวลาใด โดยแน่ชัดนั้น ไม่สามารถสรุปได้ เนื่องจากข้อมูลสมัยอยุธยาตอนกลางซึ่งเป็นข้อมูลระหว่างกลางที่สำคัญ ไม่ปรากฏตัวอย่างคำ มัก การวิเคราะห์การกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ มัก จึงต้องอาศัยข้อมูลเท่าที่ปรากฏใน 4 ช่วงสมัยที่เหลือเท่านั้น

7.2 กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ มัก

ผลการวิเคราะห์กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ มัก พบว่าคำ มัก เปลี่ยนแปลงจากคำกริยา ‘ชอบ’ ไปสู่คำวิเศษณ์-คำช่วยกริยา ‘ความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์’ ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) หน่วยสร้างกริยาเรียง กลไกการวิเคราะห์ใหม่ และกระบวนการนามนัย 2) กลไกการเทียบแบบและกระบวนการอุปลักษณะ

7.2.1 หน่วยสร้างกริยาเรียง กลไกการวิเคราะห์ใหม่ และกระบวนการนามนัย

การปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คำกริยา มัก ‘ชอบ’ เริ่มแสดงการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ เปรียบลักษณะการใช้ในตัวอย่างที่ (7)-(8) ดังนี้

- (7) เจ้าเมืองตรอกสลอบแลแซงนแผ่ใจ(รัก) มักบุญธรรม เป็นขุนผู้ใจดี ขานลูกเจ้า
ลูกขุนมูลนายไพร่ไทย ทั้งชาวแม่ ชาวเจ้าทั้งหลาย พิมพ์รูปพระ (...)
พ.ศ. 1882, จารึกวัดบางสนุก

คำกริยา มัก ในตัวอย่างที่ (7) ปรากฏเป็นกริยาเดียวของอนุพากย์ มักบุญธรรม และแสดงเฉพาะความหมายแสดงสภาวะจิต ‘ชอบ’ (‘ชอบเรื่องบุญและธรรม’) ในบริบทนี้ ยังมีอนุพากย์ เป็นขุนผู้ใจดี บรรยายลักษณะนิสัยของเจ้าเมืองตรอกสลอบและบุคคลที่ชื่อแซงน แสดงให้เห็นว่าคำ มัก ในบริบทนี้มุ่งบรรยายสภาวะจิต ‘ชอบ’ เพียงอย่างเดียว ต่างจากกรณีการปรากฏเป็นกริยาตัวแรกในหน่วยสร้างกริยาเรียงซึ่งมีความกำกวมทางไวยากรณ์และความหมาย พิจารณาตัวอย่างที่ (8) ดังนี้

- (8) เจ้าศรีศรัทธาราชจุพามณี (.....) คุณ มักเรียนคุณอันพิเศษ อันหนึ่งรู้คุณช้าง
อันหนึ่งรู้คุณม้า อันหนึ่งรู้คุณ... อันหนึ่งรู้คุณ.น อันหนึ่งรู้คุณสีห... อันหนึ่งรู้คุณ
คือหนูศิลปป็นยิ่งเข้าไปก็ถูก รู้คุณหลายประการ
พุทธศตวรรษที่ 19-20, จารึกวัดศรีชุม

ในตัวอย่างที่ (8) คำ มัก มีลักษณะกำกวมระหว่างคำกริยาหลักหรือคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาหน้ากริยาหลัก ลักษณะเช่นนี้เอื้อให้ผ่านกลไกการวิเคราะห์ใหม่ในการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ ดังนี้

ภาพที่ 3. กลไกการวิเคราะห์ใหม่ในกระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ มัก

ภาพที่ 3 แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างวากยสัมพันธ์ของคำ มัก ในหน่วยสร้างกริยาเรียงมีความกำกวมที่อาจแสดงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์และความหมายได้เป็น 2 กรณี กรณีแรกซึ่งเป็นกรณีก่อนผ่านกลไกการวิเคราะห์ใหม่ คำ มัก เป็นกริยาส่วนหลักซึ่งมีอนุพากย์นาม เรียนคุณอันพิเศษ เป็นอนุพากย์นามซึ่งทั้งส่วนทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมตรงของกริยาส่วนหลัก มัก กรณีแรกนี้จะให้ความหมายว่า ‘ชอบการเรียนศิลปวิทยา’ เมื่อผ่านการวิเคราะห์ใหม่ คำ มัก จะเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์เป็นคำวิเศษณ์ขยายกริยาลี และในทางกลับกันอนุพากย์นาม เรียนคุณอันพิเศษ กลายเป็นกริยาลีสวนหลักแทน กรณีที่สองนี้จะให้ความหมายว่า ‘เรียนศิลปวิทยาย่อย’

การปรากฏเป็นกริยาดำรงในหน่วยสร้างกริยาเรียงยังทำให้เกิดความกำกวมทางความหมายระหว่างความหมายแสดงสภาวะจิต ‘ชอบ’ กับ ‘ความย่อของการเกิดเหตุการณ์’ ดังที่ระบุข้างต้นแล้ว ความกำกวมนี้เกิดขึ้นเนื่องจากปริบทการใช้อย่างในตัวอย่างที่ (8) ซึ่งเอื้อให้คำกริยา มัก ‘ชอบ’ อนุมานความหมายแสดง ‘ความย่อของการเกิดเหตุการณ์’ กล่าวคือ หากเจ้าศรีศรัทธาราชจุพามุณีชอบเรียนศิลปวิทยาลาหลายแขนงกระทั่งรู้หลายอย่าง เช่น เรื่องช้าง เรื่องม้า ไปจนถึงเรื่องอาวุธยิ่งต่างๆ ก็ย่อมอนุมานความหมายต่อได้ว่า เจ้าศรีศรัทธาราชจุพามุณีเรียนศิลปวิทยาย่อย ทั้งสองความหมายนี้เชื่อมโยงกันทางมโนทัศน์โดยกระบวนการนามนัย กล่าวคือความชอบและการเกิดขึ้นย่อต่างเป็นมโนทัศน์ที่อยู่ในวงมโนทัศน์ แนวโน้มการเกิดเป็นประจำ เช่นเดียวกัน

แม้ว่าลักษณะการใช้คำกริยา มัก อย่างในตัวอย่างที่ (8) จะเอื้อให้เกิดการอนุมานความหมายใหม่ แต่ลักษณะการใช้ตัวอย่างดังกล่าวนี้ยังถือได้ว่ามีความหมายเดิม ‘ชอบ’ เป็นความหมายหลัก และความหมายใหม่ ‘ความย่อของการเกิดเหตุการณ์’ เป็นเพียงความหมายแฝงในปริบท เนื่องจากคำกริยา มัก ในกรณีนี้ปรากฏในสถานการณ์ที่มุ่งบรรยายสภาวะจิตของเจ้าศรีศรัทธาราชจุพามุณี ในทางกลับกัน ผู้วิจัยพบว่าหากคำกริยา มัก ที่มีความหมายแฝง ‘ความย่อของการเกิดเหตุการณ์’ ปรากฏในการบรรยายสถานการณ์ว่าเหตุการณ์เกิดย่อเป็นกิจวัตรมากกว่าที่จะมุ่งบรรยายสภาวะจิตของอาร์กิวเมนต์ประธาน ความหมายแฝง ‘ความย่อของการเกิดเหตุการณ์’ จะปรากฏชัดขึ้น ดังนี้

- (9) พระมหาเถรศรีศรัทธาราชจุพามุณีหลานพ่อขุนผาเมืองนั้นผู้หลวก มักกระทำบุญ
กระทำกรรม มักไอยทานทุกเมื่อ

พุทธศตวรรษที่ 19-20, จารึกวัดศรีชุม

ในตัวอย่างที่ (9) คำกริยา *มัก* ปรากฏใช้ทั้งในความหมายเดิม ‘ชอบ’ และความหมายใหม่ ‘ความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์’ ควบคู่กัน แต่ข้อแตกต่างจากตัวอย่างที่ (8) คือ ทั้งปริบทการใช้มุ่งบรรยายเหตุการณ์ว่าเป็นสิ่งมักเกิดบ่อยเป็นกิจวัตร ดังจะเห็นได้จากการปรากฏนามวลี *ทุกเมื่อ* ‘ทุกครั้งหรือทุกเวลา’ ขยายกริยาลี *มักกระทำบุญกระทำกรรม มักไถ่ทาน* และให้ความหมายในปริบทนี้ว่าพระมหาเถรศรีศรัทธาราชจุฬามณีชอบทำบุญ ปฏิบัติธรรม และให้ทานบ่อยเป็นกิจวัตรทุกครั้ง

โดยสรุป ข้อมูลวิจัยชี้ให้เห็นว่ากระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ *มัก* มีต้นเค้าตั้งแต่ในภาษาไทยสมัยสุโขทัย-อยุธยาตอนต้น ดังจะเห็นได้จากการปรากฏใช้เป็นกริยานำหน้ากริยาอื่นในหน่วยสร้างกริยาเรียง ซึ่งทำให้เกิดกลไกการวิเคราะห์ใหม่กับกระบวนการนามนัยตามมา

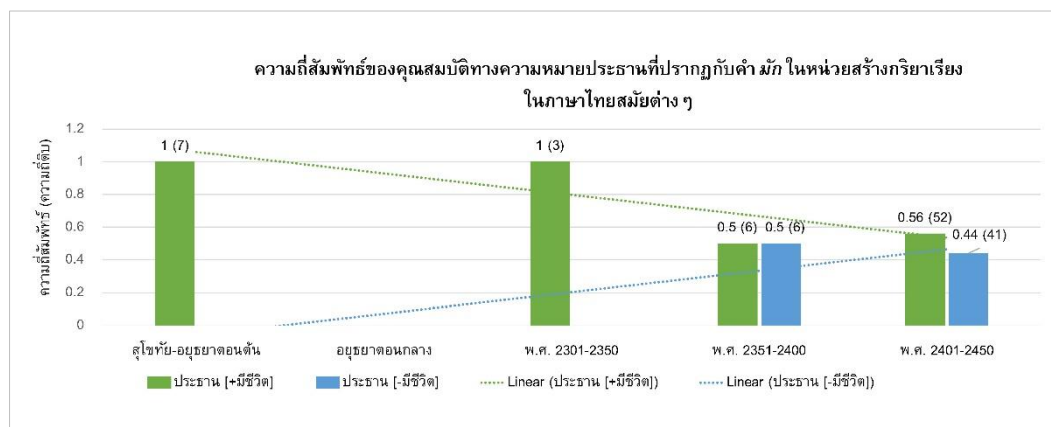
อนึ่ง ผลการวิจัยส่วนนี้ยังแสดงด้วยว่ากระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ *มัก* ในภาษาไทยสมัยสุโขทัย-อยุธยาตอนต้นยังไม่เกิดขึ้นโดยสมบูรณ์ เนื่องจากคำ *มัก* ทุกตัวอย่างที่พบในสมัยดังกล่าวปรากฏร่วมกับอาร์กิวเมนต์ประธานที่มีคุณสมบัติทางความหมาย *มีชีวิต* ซึ่งสามารถมีสถานะจิตได้ ข้อเท็จจริงนี้บ่งชี้ว่าคำ *มัก* ที่ผ่านกระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์กรณีนี้ยังคงสถานะกริยา จึงกล่าวได้ว่ายังไม่ขาดจากหน้าที่ทางไวยากรณ์เดิมและต้องอาศัยกลไกการเทียบแบบและกระบวนการอุปลักษณ์ซึ่งจะทำให้คำ *มัก* ขยายลักษณะการใช้เป็นคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาชัดเจนและมีลักษณะที่ขาดจากหน้าที่คำกริยาเดิมอย่างชัดเจนมากขึ้น ดังจะได้กล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

7.2.2 กลไกการเทียบแบบและกระบวนการอุปลักษณ์

กลไกการเทียบแบบและ/หรือกระบวนการอุปลักษณ์ทำให้อาร์กิวเมนต์ประธาน และ กริยาหลักของอนุพจน์ ที่ปรากฏร่วมกับคำ *มัก* มีคุณสมบัติทางความหมายหลากหลายขึ้น และส่งผลให้คำ *มัก* ขยายลักษณะการใช้กระทั่งสูญเสียลักษณะคำกริยาเดิมอย่างชัดเจน แสดงผลการวิเคราะห์รายประเด็นดังนี้

ก. การขยายคุณสมบัติทางความหมายของอาร์กิวเมนต์ประธาน

กลไกการเทียบแบบและกระบวนการอุปลักษณ์ทำให้อาร์กิวเมนต์ประธานของอนุพจน์ที่ปรากฏกับคำ *มัก* ขยายรูปแบบการปรากฏ จากเดิมที่มีเฉพาะคุณสมบัติทางความหมาย *มีชีวิต* ไปสู่ที่มีคุณสมบัติทางความหมาย *ไม่มีชีวิต* พิจารณาจากแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 4. ความถี่สัมพัทธ์ของคุณสมบัติทางความหมายประธานที่ปรากฏกับคำ *มัก* ในหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทยสมัยต่าง ๆ

ภาพที่ 4 สรุปได้ว่าหน่วยอาร์กิวเมนต์ประธานที่มีคุณสมบัติทางความหมาย *มีชีวิต* และปรากฏกับคำ *มัก* ในหน่วยสร้างกริยาเรียงมีแนวโน้มว่าลดสัดส่วนการปรากฏลง แปรผกผันกับหน่วยอาร์กิวเมนต์ประธานที่มีคุณสมบัติทางความหมาย *ไม่มีชีวิต* ซึ่งเพิ่มขึ้นตามลำดับสมัย แสดงให้เห็นว่าหน่วยอาร์กิวเมนต์ประธานที่ปรากฏกับคำ *มัก* ขยายประเภทจากคุณสมบัติ *มีชีวิต* ไปสู่ *ไม่มีชีวิต* พิจารณาตัวอย่างอาร์กิวเมนต์ประธานที่มีคุณสมบัติทางความหมาย *ไม่มีชีวิต* ดังต่อไปนี้

(10) สิ่งไฟฟ้าชอบมักตามไปนั้น, คือเงิน

พ.ศ. 2387, บางกอกรีคอร์ดเดอร์ (บางกอกรีกอดเดอ) เล่ม 1

ตัวอย่างที่ (10) คำ *มัก* ขยายลักษณะทางไวยากรณ์ของคำวิเศษณ์ชัดเจนขึ้น กล่าวคือ *กลไกการเทียบ* แบบส่งผลให้ตำแหน่ง (slot) ของอาร์กิวเมนต์ประธานของคำกริยา *มัก* รองรับคำนาม *ไฟฟ้า* ซึ่งเป็นหน่วยประธานประเภทที่ไม่มีชีวิตเพิ่มเติมได้ด้วย

การเปรียบเทียบด้วยการคิดเชิงอุปลักษณ์ว่า *สิ่งที่ไม่มีชีวิต คือ บุคคล* ก็มีผลสำคัญทำให้อาร์กิวเมนต์ประธานที่ไม่มีชีวิตสามารถปรากฏร่วมกับกริยา *มัก* ได้ หลักฐานในตัวอย่างที่ (10) แสดงให้เห็นว่าธรรมชาติการเหนี่ยวนำและเดินทางของไฟฟ้าซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิตถูกเปรียบเทียบเชิงอุปลักษณ์ให้เป็นสิ่งมีชีวิตซึ่งมีสภาวะจิต *ชอบและตาม(เงิน)* เหมือนที่มนุษย์ชอบและติดตามสิ่งหนึ่ง การที่วัตถุในทางกายภาพถูกเปรียบเทียบให้เป็นเสมือนบุคคลได้นั้น ช่วยให้เรา (มนุษย์) เข้าใจประสบการณ์หลายอย่างที่มีต่อสรรพสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ผ่านการทำความเข้าใจแรงจูงใจ ลักษณะ หรือกิจกรรมของมนุษย์เป็นสิ่งที่เปรียบเทียบ (Lakoff & Johnson, 2003, p. 33)

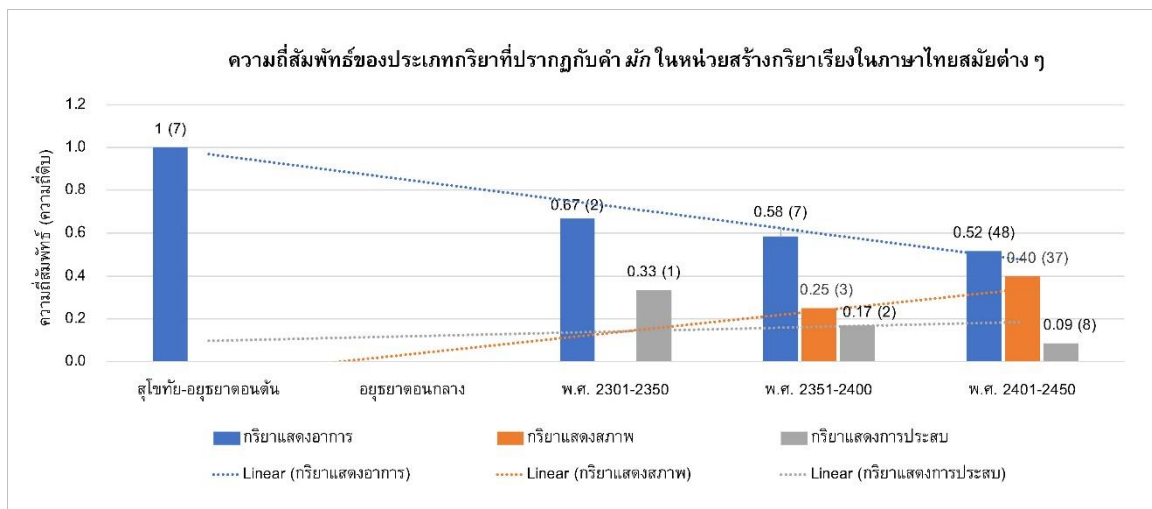
ทั้งกลไกการเทียบแบบและกระบวนการอุปลักษณ์ส่งผลให้คำกริยา *มัก* สูญเสียลักษณะเดิมของคำกริยาและกลายเป็นสู่สถานะคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาชัดเจน เนื่องจากเกิดความไม่เข้ากันทางความหมายระหว่างหน่วยประธานที่ไม่มีชีวิตกับคำกริยา *มัก* ซึ่งเดิมแสดงสภาวะจิตของสิ่งมีชีวิต

ข. การขยายประเภทกริยา

กลไกการเทียบแบบทำให้คำวิเศษณ์-คำช่วยกริยา *มัก* ขยายขอบเขตไปปรากฏกับกริยาได้หลายประเภท จากปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงอาการ ไปสู่คำกริยาแสดงสภาพและคำกริยาแสดงการประสบ ตามเกณฑ์การจำแนกของนวรรณ พันธุเมธา (2558, น. 8-19) ได้แก่

- 1) คำกริยาแสดงอาการ แสดงการกระทำทั้งที่เคลื่อนที่และอยู่กับที่ เช่น นั่ง ปีน การกระทำที่ส่งผลต่อผู้อื่นหรือสิ่งอื่น เช่น ทูบ การกระทำให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เขียน การติดต่อสัมผัสซึ่งเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ เช่น ดม กริยาแสดงการสื่อสาร เช่น บอก
- 2) คำกริยาแสดงสภาพ ครอบคลุมกริยาประเภทที่แสดงสภาพจิตใจ เช่น ใจดี สภาพร่างกาย เช่น ผอม ลักษณะ เช่น แบน สัมผัส เช่น สาก สี เช่น ดำ นิสัย เช่น ดื้อ อายุ เช่น หนุ่ม ความเร็ว เช่น ไว การเปรียบเทียบ เช่น เหมือน และ
- 3) คำกริยาแสดงการประสบ ครอบคลุมกริยาประเภทที่แสดงการรู้ เช่น เข้าใจ ความรู้สึก เช่น โกรธ ประสาทสัมผัส เช่น ได้ยิน

ผลการศึกษาการขยายขอบเขตการปรากฏกับกริยาประเภทต่าง ๆ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 5. ความถี่สัมพัทธ์ของประเภทกริยาที่ปรากฏกับคำ มัก ในหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทยสมัยต่าง ๆ

ภาพที่ 5 แสดงความถี่สัมพัทธ์ของกริยาประเภทต่างๆ ที่ปรากฏร่วมกับคำ มัก ในหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทยแต่ละสมัย ผลการวิจัยข้อแรกในส่วนนี้พบว่าความถี่สัมพัทธ์ในส่วนที่คำ มัก ปรากฏกับกริยาแสดงอาการลดลง เนื่องจากคำ มัก ผ่านกระบวนการเทียบแบบและขยายการปรากฏจากที่ปรากฏกับกริยาแสดงอาการดังในตัวอย่างที่ (8)-(10) ไปปรากฏกับกริยาแสดงการประสมและแสดงสภาพในภาษาไทยสมัย พ.ศ. 2301-2350 เป็นต้นมา เห็นได้จากเส้นแนวโน้มข้อมูลแต่ละประเภท

ตัวอย่างต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นว่าการปรากฏร่วมกับกริยาแสดงการประสมและแสดงสภาพทำให้คำ มัก กลายสถานะเป็นคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาแสดงความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์ชัดเจนขึ้น

- (11) ท่านผู้**มัก**เสียดายว่าของควรจะประดับราชตระกูลเปนพระเกียรติยศแผ่นดินไปเป็นของวัด

พ.ศ. 2397-2398, ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4

ในตัวอย่างที่ (11) คำ มัก ปรากฏกับกริยาแสดงการประสมความรู้สึก เสียดาย ว่าของที่กำลังกล่าวถึงควรจะต้องเป็นของประดับเกียรติมากกว่ากลายเป็นของตั้งไว้ที่วัด กริยา เสียดาย แสดงความไม่เข้ากันทางความหมายระหว่างความหมายเดิมของกริยา มัก 'ชอบ' กับความหมายประจำคำกริยา 'เสียดาย' เพราะความรู้สึกเสียดายเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งไม่สามารถเข้าได้กับความหมาย 'ชอบ' ของกริยา มัก คำกริยา มัก กรณีนี้จึงขาดจากลักษณะกริยาแสดงสภาวะจิตเดิมอย่างชัดเจน

ผลการวิจัยข้อสอง ในส่วนของการปรากฏคำ มัก กับกริยาแสดงสภาพ พบว่าการปรากฏคำ มัก ร่วมกับกริยาแสดงสภาพเป็นส่วนเดียวที่ความถี่สัมพัทธ์เพิ่มขึ้นตามลำดับสมัยตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2351-2450 ข้อนี้บ่งชี้ให้เห็นว่าคำ มัก กลายเป็นคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาแสดงความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์และขาดจากหน้าที่ทางไวยากรณ์กริยาเดิมอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากปรากฏใช้บรรยายความบ่อยของควมมีสภาพตามธรรมชาติหรือสภาพติดตัว ต่างจากการบรรยายความบ่อยของกิจกรรมหรือการประสมความรู้สึกซึ่งยังเกี่ยวข้องกับสภาวะจิตพิจารณาตัวอย่างดังต่อไปนี้

(12) ศิลาปูนเช่นนี้มักเปนชอกเปนแซกเปนแอ่งที่ข้งน้ำ

พ.ศ. 2433-2445, พระราชหัตถเลขาเรื่องเสด็จประพาสแหลมมลายู

ในตัวอย่างที่ (12) คำ *มัก* ปรากฏกับกริยาแสดงสภาพ *เปน* (เป็น) เมื่อพิจารณาร่วมกับหน่วยประธานของกริยา *เปน* ซึ่งมีคุณสมบัติไม่มีชีวิตแล้ว จะเห็นว่ากรณีนี้คำ *มัก* ได้กลายเป็นคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาแสดงความบ่งของการเกิดเหตุการณ์โดยสมบูรณ์ เนื่องจากปรากฏในเหตุการณ์แสดงสภาพตามธรรมชาติของศิลาปูนว่าหากเป็นศิลาปูนตามลักษณะนี้ก็จะปรากฏบ่อยครั้งว่าเป็นชอกหรือแอ่งข้งน้ำ เป็นลักษณะโดยทั่วไป ไม่ได้มีความหมายเกี่ยวข้องกับสภาวะจิต 'ชอบ' แต่อย่างใด

ค. การขยายไปปรากฏในตำแหน่งทางวากยสัมพันธ์ของคำแสดงการณลักษณะ

กลไกการเทียบแบบยังส่งผลให้คำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาแสดง 'ความบ่งของการเกิดเหตุการณ์' ขยายไปปรากฏในตำแหน่งทางวากยสัมพันธ์เดียวกันกับคำแสดงการณลักษณะอื่นในระบบไวยากรณ์ กรณีที่เห็นได้ชัด คือ การปรากฏนอกขอบเขตคำปฏิเสธของกริยาลี เนื่องจากเป็นบริบทที่คำ *มัก* ไม่สามารถรับคำปฏิเสธ และถือได้ว่าสูญเสียคุณสมบัติของกริยาชัดเจน พิจารณาตัวอย่างต่อไปนี้

(13) ก. ออกทุนไปแล้ว*มัก*ไม่ได้คืน

พ.ศ. 2433-2445, พระราชหัตถเลขาเรื่องเสด็จประพาสแหลมมลายู

ข. เห็นฟองนาคโตแปลกประหลาดดังนั้นก็ยังไม่แจ้งว่าเป็นฟองสิ่งไร

พ.ศ. 2319, หมายรับสั่งกรุงธนบุรี

ค. ทูลหม่อมบมยังไม่เสด็จมาที่พลับพลา

พ.ศ. 2426, จดหมายเหตुरายวันฯ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ

ตัวอย่างที่ (13 ก.) คำ *มัก* มีสถานะเป็นคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาแสดง 'ความบ่งของการเกิดเหตุการณ์' ซึ่งเป็นคำแสดงการณลักษณะประเภทหนึ่ง (อภิญา สร้อยธุหร่า, 2553, น. 70-71, 119-120, 135-145) คำ *มัก* ลักษณะนี้สอดคล้องกับกรณีคำแสดงการณลักษณะอื่นๆ ที่มีมาก่อนหน้า ตัวอย่างเช่นคำ *ยัง* ซึ่งแสดงการณลักษณะ 'คงอยู่' ของเหตุการณ์ (สุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ, 2551) ตัวอย่างที่ (13 ข.) คำแสดงการณลักษณะ *ยัง* ปรากฏก่อนหน้าในช่วง พ.ศ. 2301-2350 และตัวอย่างที่ (13 ค.) แสดงว่าการใช้คำ *ยัง* ลักษณะดังกล่าวก็ยังปรากฏใช้ในช่วงสมัยเดียวกับคำ *มัก* ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าการมีโครงสร้างไวยากรณ์ลักษณะนี้อยู่ก่อนในระบบไวยากรณ์เป็นหลักฐานที่แสดงว่าคำ *มัก* ผ่านการเทียบแบบและมีลักษณะทางวากยสัมพันธ์เป็นคำไวยากรณ์ชัดเจนขึ้น

โดยสรุป กลไกการเทียบแบบและกระบวนการอุปลักษณะมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการขยายแบบแผนทางความหมายของหน่วยประธานและประเภทของกริยาที่มาร่วมกับคำ *มัก* และส่งผลให้คำ *มัก* มีลักษณะที่ขาดจากหมวดคำกริยาเดิมและเข้าใกล้ความเป็นหมวดคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาชัดเจนขึ้น กระทั่งกลายเป็นคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาแสดงความบ่งของการเกิดเหตุการณ์โดยสมบูรณ์

8. สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าคำ *มัก* เปลี่ยนแปลงจากคำกริยา ‘ชอบ’ ไปสู่คำวิเศษณ์-คำช่วยกริยา แสดง ‘ความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์’ ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หลักฐานประการสำคัญ คือ การพบบริบทที่เชื่อมโยง (bridging context) ซึ่งชี้ให้เห็นทิศทางการกลายหน้าที่ทางไวยากรณ์จากคำกริยาไปสู่คำวิเศษณ์หรือคำช่วยกริยา กล่าวคือ คำกริยา *มัก* ปรากฏในบริบทใช้นำกริยาอื่นในหน่วยสร้างกริยาเรียงและเกิดความหมายอนุมาน (inference) ว่าการ ‘ชอบ’ ทำเหตุการณ์หนึ่งอาจบ่งชี้ว่าทำเหตุการณ์นั้น ‘บ่อยครั้ง’ การอนุมานความหมายดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นให้คำกริยา *มัก* ‘ชอบ’ เปลี่ยนแปลงสถานะจากกริยาหลักที่เคยมีกริยาลีแสดงเหตุการณ์เป็นหน่วยกรรม (‘ชอบ’ ทำเหตุการณ์) ไปสู่คำวิเศษณ์หรือคำช่วยกริยาขยายหน้ากริยาลีหลัก (ทำเหตุการณ์ ‘บ่อยครั้ง’) ตามกลไกการวิเคราะห์ใหม่ ทว่าแรกเริ่มที่เกิดการอนุมานความหมายและเกิดการวิเคราะห์ใหม่ คำ *มัก* ยังคงคุณสมบัติคำกริยาเดิมอยู่มาก เห็นได้จากการที่คำ *มัก* ปรากฏเฉพาะกับหน่วยประธานที่มีชีวิตและกริยาแสดงอาการตามที่พบในข้อมูลช่วงสมัยสุโขทัย-อยุธยาตอนต้น

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ยังไม่อาจชี้ชัดว่ากระบวนการกลายแป็รบุไวยากรณ์ของคำ *มัก* เกิดขึ้นอย่างไร ในช่วงเวลาระหว่างอยุธยาตอนต้น - พ.ศ. 2300 เนื่องจากไม่ปรากฏตัวอย่างคำ *มัก* ในข้อมูลสมัยอยุธยาตอนกลางที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ข้อจำกัดเช่นนี้พบในกรณีการศึกษาการกลายแป็รบุไวยากรณ์ของคำ *ภาย* (สัทธีรวัช ฐัญวงษ์, 2566) ด้วยเช่นกัน ดังนั้นการมีคลังข้อมูลร้อยแก้วภาษาไทยสมัยอยุธยาตอนกลางเพียงพอับเป็นปัจจัยสำคัญต่อการศึกษารายละเอียด การศึกษานี้จึงชี้ข้อเสนอแนะให้มีการศึกษาเพื่อพิสูจน์ทราบว่เอกสารที่เพิ่งพบ ได้แก่ *บุมราชธรรม* (กรมศิลปากร, 2545) และ *ไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส* (กรมศิลปากร, 2554) เป็นเอกสารจากสมัยอยุธยาตอนกลาง-ตอนปลายตรงกับสมัยที่สันนิษฐานด้วยหลักเกณฑ์เรื่องรูปแบบตัวอักษรไทยย่อจริงหรือไม่ เนื่องจากข้อเท็จจริงเหล่านี้จะมีส่วนสำคัญที่ช่วยให้ตัดสินใจได้ว่าควรนับเอกสารเหล่านี้เพิ่มเป็นส่วนหนึ่งของเอกสารร้อยแก้วภาษาไทยสมัยอยุธยาตอนกลางหรือไม่

แม้ว่าปราศจากหลักฐานแสดงจุดเริ่มต้นของการกลายแป็รบุไวยากรณ์ของคำ *มัก* ซึ่งอาจเห็นได้ในภาษาไทยสมัยอยุธยาตอนกลางก็ตาม หลักฐานภาษาไทยช่วง พ.ศ. 2301-2350 เป็นต้นมาก็ยังแสดงให้เห็นว่ากลไกการเทียบแบบและกระบวนการอุปลักษณะส่งผลให้คำกริยา *มัก* ‘ชอบ’ กลายไปมีสถานะเป็นคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาแสดง ‘ความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์’ โดยชัดเจนขึ้นและขาดจากคุณสมบัติของคำกริยาเดิมได้อย่างไรบ้าง ดังจะเห็นได้จากลักษณะที่ผ่านการเปลี่ยนแปลง 3 ลักษณะ ดังนี้

ในแง่คุณสมบัติทางความหมายของอาร์กิวเมนต์ประธานที่ปรากฏกับคำกริยา *มัก* กลไกการเทียบแบบและกระบวนการอุปลักษณะส่งผลให้คำกริยา *มัก* ขยายไปปรากฏกับหน่วยประธานซึ่งมีคุณสมบัติทางความหมายไม่มีชีวิต ส่งผลให้คำ *มัก* แสดงความหมาย ‘ชอบ’ ตามรูปภาษาได้ไม่ชัดเจน และต้องตีความหมายเชิงอุปลักษณะในบางบริบท และมีแนวโน้มจะแสดงความถี่ของเหตุการณ์มากกว่า

ในแง่ประเภทของกริยาที่ปรากฏเรียงต่อจากคำกริยา *มัก* กลไกการเทียบแบบส่งผลให้คำ *มัก* ขยายลักษณะการใช้ จากที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการกระทำ ไปสู่คำกริยาแสดงการประสบและคำกริยาแสดงสภาพ การปรากฏนี้ส่งผลให้คำ *มัก* เริ่มโน้มเอียงไปแสดงความหมาย ‘ความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์’ ของเหตุการณ์ได้ทั่วไปโดยที่ไม่จำกัดเฉพาะเหตุการณ์การกระทำ หลักฐานสำคัญประการหนึ่ง คือ การปรากฏใช้แสดงความถี่ของการเกิดเหตุการณ์การประสบความรู้สึกทางลบซึ่งไม่เข้ากับความหมาย ‘ชอบ’ และการปรากฏใช้แสดงความถี่ของ

ในแง่ตำแหน่งการปรากฏในโครงสร้างไวยากรณ์ กลไกการเทียบแบบส่งผลให้คำกริยา มัก เดิมกลายไปมีโครงสร้างไวยากรณ์อย่างคำแสดงการณลักษณะอื่นในระบบไวยากรณ์ชัดเจนขึ้น ดังจะเห็นได้จากการปรากฏนอกขอบเขตคำปฏิเสธของกริยาวลี ซึ่งแสดงว่าไม่ได้มีสถานะเป็นคำกริยาเพราะถูกปฏิเสธไม่ได้ แต่เป็นคำวิเศษณ์หรือ คำช่วยกริยาแสดงการเกิดขึ้นบ่อยครั้งซึ่งเป็นความหมายเชิงการณลักษณะของทั้งกริยาวลี

เมื่อพิจารณาข้อมูลวิจัยที่สังเกตเห็นประกอบกับผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้ออภิปราย 4 ข้อ ข้ออภิปรายแรกสืบเนื่องมาจากข้อสังเกตที่ตั้งไว้ในบทนำว่าในภาษาไทยมาตรฐานสมัยปัจจุบันไม่ปรากฏคำกริยาเดี่ยว *มัก* ที่มีความหมายแสดงสภาวะจิต ‘ชอบ’ และใช้คำกริยา *ชอบ* แทนในการแสดงความหมายเดียวกันนี้ (ดูตัวอย่างที่ 1 ประกอบ) ข้อเท็จจริงดังกล่าวบ่งชี้ว่า ณ ช่วงเวลาหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง คำกริยา *ชอบ* อาจเริ่มปรากฏใช้ในความหมายแสดงสภาวะจิตแทนที่คำกริยา *มัก* ซึ่งกำลังกลายไปสู่คำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาแสดง ‘ความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์’ ผู้วิจัยสันนิษฐานเช่นนี้เนื่องจากระหว่างดำเนินการศึกษาสังเกตเห็นข้อมูลที่คำ *ชอบ* ปรากฏใช้เป็นกริยาแสดงสภาวะจิต และคำ *มัก* ปรากฏใช้เป็นคำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาแสดง ‘ความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์’ ภายในบริบทข้อความเดียวกัน ตัวอย่างดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าในการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ คำ *ชอบ* อาจมีส่วนเบียดขับและส่งผลให้คำ *มัก* กลายจากกริยาแสดงความหมายแสดงสภาวะจิต ‘ชอบ’ ไปสู่คำวิเศษณ์-คำช่วยกริยาแสดง ‘ความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์’ พิจารณาตัวอย่างที่ (14) ดังนี้

- พ.ศ. 2314, จดหมายรายวันที่พัศกราวปราบเมืองพุทไธมาศ
และเขมรสมัยกรุงธนบุรี

อนึ่งข้างต้นเป็นข้อสันนิษฐานจากการสังเกตการใช้คำ *มัก* และ *ชอบ* ในข้อมูลภาษาไทยมาตรฐานสมัยปัจจุบันร่วมกับข้อมูลเชิงประวัติเท่านั้น ยังต้องการการศึกษา *มัก* และ *ชอบ* ร่วมกันเพิ่มเติมเพื่อแสดงให้เห็นว่า ทั้ง 2 คำมีปฏิสัมพันธ์กันและส่งผลต่อกันอย่างไรในการเปลี่ยนแปลงด้านไวยากรณ์และความหมาย อย่างไรก็ตาม ข้ออุปมาชี้ให้เห็นว่าการศึกษากการเปลี่ยนแปลงด้านไวยากรณ์และความหมายเพื่อให้เข้าใจภาพรวมของปรากฏการณ์ว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงใดในระบบของภาษาไม่อาจได้มาโดยการศึกษาคำคำหนึ่งโดยเอกเทศ หากแต่ได้มาโดยการนำคำกลุ่มที่มีลักษณะการใช้พ้องกันมาศึกษาทั้งชุดหรือระบบเพื่อให้เห็นปฏิสัมพันธ์และการส่งผลต่อกันในการเปลี่ยนแปลงด้านไวยากรณ์และความหมาย การศึกษาภาษาไทยลักษณะนี้ยังมีอยู่จำกัด เช่น การศึกษาบุพบทบอกผู้ร่วมและเครื่องมือ *กับ* และ *ด้วย* ในมุมมองแบบลักษณ์ภาษาเชิงประวัติ (Pothipath, 2023) ตัวอย่างคำอื่นที่มีลักษณะการใช้พ้องกันซึ่งอาจมีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงประวัติและอาจศึกษาเช่นเดียวกันกับการศึกษาคำ *มัก* ควบคู่กับคำ *ชอบ* เช่น 1) คำบุพบทบอกแหล่งเดิม *แต่* และ *จาก* 2) คำแสดงการณลักษณะดำเนินอยู่ *กำลัง* และ *อยู่* หรือ 3) ตัวบ่งชี้คุณานประโยค *ที่* ซึ่ง และ *อัน* เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าข้อสังเกตที่เกิดขึ้นจาก

การศึกษานี้ช่วยต่อยอดและเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางภาษาของคำมากกว่า 1 คำ ที่อาจมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในเชิงประวัติ

ข้ออภิปรายที่สองเกี่ยวข้องกับที่มาของรูป *มัก* จะ ดิลเลอร์ (Diller, 2001, p. 168) สันนิษฐานว่ารูป *มัก* จะมีแนวโน้มทำให้เกิดการถ้อยย่อ ('apt to') เปลี่ยนแปลงมาจาก *มักจัก* โดยการตรึงแน่นกันเป็นแบบแผนระหว่างกริยา *มัก* 'ชอบ' และ *จัก* 'ตั้งใจ' ในหน่วยสร้างกริยาเรียง ตามข้อสันนิษฐานนี้ หมายความว่า ดิลเลอร์เสนอว่าคำ *มัก* และ *จะ* ไม่ได้ปรากฏร่วมกันโดยตรงและเปลี่ยนแปลงเป็น *มักจะ* แต่เป็นรูปที่ผ่านการเปลี่ยนแปลงทางเสียงจากคำ *จัก* เป็น *จะ* ใน *มักจัก*

ทว่าผลการวิจัยนี้รวมถึงข้อมูลเชิงประวัติที่ผู้วิจัยสืบค้นเพิ่มเติมจากคลังข้อมูลภาษาที่ใช้วิจัยไม่ยืนยันข้อสันนิษฐานของดิลเลอร์ เนื่องจากเมื่อสืบค้นข้อมูลช่วงภาษาไทยสมัยสุโขทัย-อยุธยาตอนต้นแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีคำ *มัก* นำหน้าคำ *จัก* แม้ว่าจะมีคำ *จัก* ที่นำหน้ากริยาลืออยู่ถึง 108 ตัวอย่างการใช้ ในทางกลับกัน ผู้วิจัยพบว่าคำ *มัก* และ *จะ* เริ่มปรากฏร่วมกันครั้งแรกในข้อมูล พ.ศ. 2351-2400 โดยพบจำนวน 1 ครั้งจากคำ *มัก* ทั้งหมด 13 คำ (ร้อยละ 7.7) แต่ทว่าในข้อมูล พ.ศ. 2401-2450 ปรากฏร่วมกันบ่อยถึง 51 ครั้งจากคำ *มัก* ทั้งหมด 93 คำ (ร้อยละ 54.8) และเมื่อคำนวณค่าสถิตินัยสำคัญของการปรากฏร่วม⁶ ระหว่างคำ *มัก* และคำที่อยู่ในตำแหน่งทางขวามือ 1 คำ (1R) จากคลังข้อมูลในช่วงเวลาดังกล่าวด้วยโปรแกรม AntConc (version 4.2.4) พบว่าคำ *มัก* และ *จะ* มีอันดับการปรากฏร่วมกันเป็นอันดับ 1 ข้อเท็จจริงทั้งสองส่วนนี้ร่วมกันแสดงว่า การปรากฏร่วมกันของ *มัก* และ *จะ* อาจไม่ได้มีพัฒนาการสืบเนื่องมาจาก *มัก* ที่ปรากฏร่วมกับ *จัก* แต่เป็นลักษณะที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่ *จัก* เปลี่ยนแปลงทางเสียงเป็น *จะ* แล้ว

คำอธิบายประการหนึ่งที่เป็นไปได้ คือ การปรากฏร่วมระหว่าง *มัก* กับ *จะ* อาจเกิดขึ้นภายหลังจากที่คำ *มัก* ผ่านการกลายเป็นรูปไวยากรณ์เป็นคำแสดงความบ่อยของเหตุการณ์กิจวัตรหรือสภาพตามธรรมชาติหรือสภาพติดตัวว่าเป็นเช่นนั้นโดยทั่วไป (แสดงการณลักษณะเกิดขึ้นบ่อย) มากกว่าที่จะเกิดขึ้นในขณะที่คำ *มัก* ยังคงสถานะเป็นกริยาแสดงสภาวะจิต 'ชอบ' และคำ *จะ* ที่ปรากฏกับคำ *มัก* นี้ทำหน้าที่เน้นแสดงสถานะการไม่เกิดขึ้นจริง ณ ขณะที่กำลังถ้อยของเหตุการณ์กิจวัตร สภาพตามธรรมชาติหรือสภาพติดตัว สอดคล้องกับที่อภิญญา สร้อยรุห์ (2553, น. 120, 141-142) พบในภาษาไทยสมัยปัจจุบันว่าคำ *จะ* ปรากฏกับคำ *มัก* ที่ใช้แสดงเหตุการณ์ที่ทำเป็นกิจวัตร เนื่องจากเหตุการณ์ที่ทำเป็นกิจวัตรเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน แต่ไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้น ณ ขณะที่กำลังถ้อย และมีสถานะเป็นเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริงแบบหนึ่ง

ข้ออภิปรายที่สาม คือ ผลการวิจัยจากงานวิจัยนี้สนับสนุนว่ากระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์เกิดขึ้นเป็นทิศทางเดียวจากคำหลักไปสู่คำไวยากรณ์และเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป (Hopper & Traugott, 2003) การเปลี่ยนแปลงเป็นทิศทางเดียวในกรณีคำ *มัก* เห็นได้จากทิศทางการอนุมานความหมายของคำ *มัก* ว่าเกิดขึ้นจากความหมายบอกเนื้อความ 'ชอบ' ไปสู่ความหมายทางไวยากรณ์แสดง 'ความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์' ทว่า

⁶ คำที่ใช้ทดสอบสถิติสำคัญของการปรากฏร่วมระหว่าง *มัก* กับคำที่ตามมา 1 ตำแหน่งในภาษาไทยสมัยต่างๆ ในครั้งนี้กำหนดโดยใช้ค่า Log-likelihood ประเภทที่ทดสอบค่าที่อยู่ปรากฏติดกัน 2 คำ (2-term) โดยเลือกค่าตัดสิน (cut point) ว่าค่าคู่หนึ่งๆ มีความน่าจะเป็น (likelihood) ที่จะปรากฏร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญจริงที่ $p > 0.05$ (3.84) ผลการวิเคราะห์นี้แสดงว่าคำ *มัก* กับ *จัก* ในข้อมูลสมัยสุโขทัย-อยุธยาตอนต้นไม่ปรากฏว่ามีคู่คำดังกล่าวที่ปรากฏร่วมกัน ในขณะที่คำ *มัก* กับ *จะ* ซึ่งปรากฏร่วมกันเป็นอันดับ 1 ในข้อมูล พ.ศ. 2401-2450 ทดสอบได้ค่า likelihood เท่ากับ 278.606 ซึ่งมากกว่าค่าตัดสินที่ likelihood เท่ากับ 3.84 ค่าสถิติเหล่านี้บ่งชี้ว่าคำ *มัก* ไม่น่าจะเคยรวมกับ *จัก* และเปลี่ยนแปลงทางเสียงจากคำ *มักจัก* เป็น *มักจะ* ในภาษาไทยสมัยสุโขทัย ตามที่ดิลเลอร์เสนอ แต่ *มัก* เพิ่งรวมกับ *จะ* เป็น *มักจะ* ในภาษาไทยสมัยหลังจากนั้นตามทีงานวิจัยนี้เสนอ

ในทางกลับกัน ไม่ปรากฏว่าอาจอนุมานความหมายของคำ ‘ชอบ’ ได้ในบริบทที่คำ *มัก* แสดง ‘ความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์’ เพียงความหมายเดียว ส่วนการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปในกรณีคำ *มัก* เห็นได้จาก 1) การค่อยๆ ขยายประเภทของประธานจากที่มีคุณสมบัติทางความหมายมีชีวิตไปสู่ไม่มีชีวิตโดยมีลักษณะการใช้ในเชิงบุคลาธิษฐาน (ซึ่งเป็นประเภทย่อยหนึ่งของกระบวนการอุปลักษณะ) ให้ประธานที่ไม่มีชีวิตทำเหตุการณ์ได้เหมือนมนุษย์เป็นสถานะระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย และ 2) การขยายการปรากฏจากกริยาแสดงอาการไปสู่กริยาแสดงการประสบและกริยาแสดงสภาพซึ่งทำให้ความหมายของคำ *มัก* เคลื่อนออกจากกริยาแสดงสภาวะจิต ‘ชอบ’ และเข้าใจความหมายแสดง ‘ความบ่อยของการเกิดเหตุการณ์’ ชัดเจนขึ้น

ข้ออภิปรายสุดท้าย คือ ผลการศึกษากระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ *มัก* จากงานวิจัยนี้สอดคล้องกับข้อสันนิษฐานที่มาของคำแสดงการณลักษณะ-ทัศนภาวะ /mak¹/ (Enfield, 2007, p. 175) ในภาษาลาว รวมถึงสอดคล้องกับกรณีการขยายความหมายของคำ *ชอบ* ในภาษาไทยดังที่ได้อภิปรายข้างต้นแล้ว (Tansiri & Thepkanjana, 2015; Tansiri et al., 2023) ความสอดคล้องนี้ชี้ให้เห็นว่าแบบแผนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์จากคำกริยาที่มีความหมายว่า ‘ชอบ’ ไปสู่รูปภาษาแสดงการณลักษณะเกิดขึ้นบ่อย (frequentative aspect) เป็นแบบแผนหนึ่งที่ปรากฏทั้งในภาษาต่างสมัยและเฉพาะสมัย รวมถึงปรากฏข้ามภาษา ทว่าแบบแผนดังกล่าวยังไม่ปรากฏใน World Lexicon of Grammaticalization (Kuteva et al., 2019) ซึ่งเป็นแหล่งประมวลเส้นทาง การกลายเป็นรูปไวยากรณ์ข้ามภาษาที่ครอบคลุมที่สุดแหล่งหนึ่ง หากว่าพบกรณีการเปลี่ยนแปลงจากคำกริยา ‘ชอบ’ ไปสู่รูปภาษาแสดงการณลักษณะเกิดขึ้นบ่อยจากหลากหลายภาษา ก็อาจยิ่งช่วยยืนยันได้หนักแน่นขึ้นว่า การเปลี่ยนแปลงในเส้นทางนี้เป็นแบบแผนหนึ่งของการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของภาษาในโลก

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความทั้ง 3 ท่านที่กรุณาให้ความเห็นอย่างดียิ่งและช่วยให้ผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจและปรับปรุงบทความนี้หลายส่วน ขอขอบพระคุณ ดร.คเชนทร์ ตัญศิริ และ ดร.จิณวัฒน์ แก่นเมือง ที่กรุณาให้แรงบันดาลใจและข้อคิดเห็นในการศึกษาประเด็นวิจัยนี้ ขอขอบพระคุณศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางภาษาศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ChulaSEAL) คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ส่งเสริมให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ด้านคลังข้อมูลภาษาไทยเชิงประวัติและการเปลี่ยนแปลงด้านอรรถวาทัยสัมพันธ์ ผู้วิจัยขออภัยขอขอบคุณผู้ติดต่อขอพบในบทความนี้เป็นข้อบกพร่องและควรปรับปรุงแต่เพียงผู้เดียว

รายการอ้างอิง

- กรมตำรา. (2470). *ปทานุกรม*. พระนคร: โรงพิมพ์กรมตำรา กระทรวงธรรมการ.
- กรมศิลปากร. (2545). *ปุมราชธรรม เอกสารสมัยอยุธยาจากหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กรมศิลปากร. (2554). *ไตรภูมิ เอกสารจากหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กึ่งกาญจน์ เทพกาญจน์. (2559). *กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- นworรณ พันธุมธรา. (2558). *ไวยากรณ์ไทย (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2551). *TNC: Thai National Corpus* (3rd ed.).

สืบค้นจาก <https://www.arts.chula.ac.th/ling/tnc3/>.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

สันห์รัชช ฐัญวรงค์. (2566). คำ “ภายใน”: การศึกษาตามแนวคิดเรื่องกระบวนการเกิดคำใหม่และการกลายเป็นรูปไวยากรณ์.

ภาษาและภาษาศาสตร์, 41(2), 1-30.

สุรีเนตร จรัสจรัสเกียรติ. (2551). *ยัง: การศึกษาเชิงประวัติ* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

อภิญา สร้อยสุหรั. (2553). *พหุหน้าที่ของคำว่า “จะ” ในภาษาไทย* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

Anthony, L. (2023). *AntConc (version 4.2.4) (computer software)*. Retrieved from

<https://www.laurenceanthony.net/software>.

Bradley, D. B. (1873). *Dictionary of the Siamese language*. Bangkok: D.B. Bradley.

Brezina, V. (2018). *Statistics in corpus linguistics: A practical guide*. Cambridge: Cambridge University Press.

Caswell, J. (1846). *A Dictionary of the Siamese language* (Copied and enlarged by J.H. Chandler). Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Chormai, P., Prasertsom, P., & Rutherford, A. (2019). *Attacut: A fast and accurate neural Thai word segmenter*.

Retrieved from <https://arxiv.org/abs/1911.07056>.

Diller, A. (2001). Grammaticalization and Tai syntactic change. In K. M. R. Tingsabadh, & A. S. Abramson, (Ed.),

Essays in Tai linguistics (pp. 139-176). Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Enfield, N. (2007). *A Grammar of Lao*. Berlin: De Gruyter Mouton.

Haas, M. R. (1964). *Thai-English student's dictionary*. Stanford, CA: Stanford University Press.

Hopper, E. C., & Traugott, E. C. (2003). *Grammaticalization* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.

Hudak, T. J. (2007). *William J. Gedney's comparative Tai source book*. Honolulu: University of Hawaii Press.

Jones, E. G. (1833). *Thai-English Dictionary*. Retrieved from <http://sealang.net/dictionary/jones/>.

Kuteva, T., Heine, B., Hong, B., Long, H., Narrog, H., & Rhee, S. (2019). *World lexicon of grammaticalization*.

Cambridge: Cambridge University Press.

Lakoff G., & Johnson, M. (2003). *Metaphors we live by*. Chicago: The University of Chicago Press.

Langacker, R. (1977). 2. Syntactic Reanalysis. In C. Li (Ed.), *Mechanisms of syntactic change* (pp. 57-140).

New York: University of Texas Press.

Noss, R. B. (1964). *Thai reference grammar*. Foreign Service Institute, Washington, DC: Department of State.

Pallegoix, J. B. (1854). *Dictionarium linguae Thai*. Paris: Jussu Imperatoris Impressum.

Pothipath, V. (2023). Comitatives and instrumentals in Thai: A diachronic typological perspective.

Manusya: Journal of Humanities, 26(1), 1-20.

Tansiri, K., & Thepkanjana, K. (2015). *Functional extension of the verb for 'to like' in Thai to the frequentative*

aspectual marker. Paper presented at the 32nd Annual Meeting of the Southeast Asian Linguistics Society (SEALS 2015), Chiang Mai, Thailand.

Tansiri, K., Thepkanjana, K., & Kaenmuang, J. (2023). *Functional extension of the verb for 'to like' in Thai to*

the frequentative aspectual marker. Unpublished manuscript.

Trask, R. L. (1993). *A dictionary of grammatical terms in linguistics*. London and New York: Routledge.

Vickery, M. (1974). A note on the date of the Traibhumikatha. *Journal of the Siam Society*, 62(2), 275-284.

Vickery, M. (1991). On Traibhumikatha. *Journal of the Siam Society*, 79(2), 24-36.